דאין מחלין דהרי שם מיירי דהם מטבע של כסף והמטבע יוצאת כסף נוקב מטעם אמר דכתיבן דהבעלים יהיו במקום למחלין וגם מאי פי' בגמ' דמיירי במלכיות מקפידות וע"ז כרי מיירי שהוא מטבע שיוצאת כסף והיך שייך לשון מקפידות וצ"ע להבין פי' הסוגיא להר"י קורקוס :

לאין מגבה נ"כ מטעם מחילה כפרש"י שם · ומש"כ כסף בלא וחלי לא מוחל אינה וגם כרבים לא מהני כלל מחילה על מה שמשיר ליקח לכ"ע והדרינן לסברא דאם לא נכנסה מגבה בכל ח"כ מאוד :

הואיל דאיירינן בזה סענין לא אמנע מלכליע מה שאמרינן שם פ"ל סמוס' ל"כ המלוה באו"ל דהשם וגראה דרב המוציא סברי כר"ה להר"י דקשות מטבע שאתמל כנכסין גבי כלולה לא מלי פטור ונסי' בשטבת שאתמל והמה הכ"י כרי הכא דבמחזקה אמרים יוצא במוצבת הכ"ב ל"ע מודה דקשוב כנפסל ולמש"ל ד"ים לומר דכן ונראה כ' באו מירון על קושי' הגוס' שם שהקשה מ"ם מאלן דהאיל נאל מטבע ונפסל לומר לו הם"ל דנחמת משום דיבנו בעין אבל ליתנהו בעין מאלם בשתם בגוילה והכא גבי הגוילה כליתנהו דמי למלוה לגוזלה כ' מיתה ומי' בתוס' שם. מירון אחד ואפ"כ כתבו כך ונראה כ' מ"כ י"ל דהוצ"כ פי' על קושי' התוס' הכ"ל דנחזי אם בסברי כר"ה לק"מ קושי' התוס' דנחזי לר"ה דלמא סבירהם במתני' דנפסל לומר לו הם"ל דסיינן דפסלתו מלכות אלימו קלא בהוס מדינה ומ"כ לא קשה בשם כיון דאלימו קלא בהוס מדינה ע"כ בליתנהו בעין מאלם בשתם בגוילה אבל הכא כרי מיירי דיוצא במדינה אחרת ורק לר"י שסבר דנפסל מלכות היינו נסדק ורק במתני' דנפסל משום הפירות שהיא דיוצא במדינה אחרת א"כ דמי לבכלא ותנ"ו בליתנהו בעין מאלם בשתם בגוילה א"כ ק"ל לא ס' מלי פטור נסוי' כיון דבליתנהו דמי והוא סומש השום' ונראה דסברי כר"ה להר"י דקשות מטבע שאתמל כנכסין גבי כלולה ל"ע פטור נסוי' במטבע שאתמל ואף דהכא יוצא במדינה אחרת ע"ז כיון דהכא לא מיירי דליתנהו כמו אי' בגוילה בכה"ג מאלם בשתם בגוילה כיון דלר"י גם מתני' בגל ונפסל מיירי בכה"ג דיוצא במדינה אחרת ותנ"ו ספק בליתנא בגוילה שנפסל דישל לומר הם"ל ותו"ק :

הגה קצת כתב דכין דהוסיפו על המטבע מה"ל ויש מי שכתב שלא סי' במטבע במטבע כרמשן יוצא במקום אחר כהמטבע ויש לו דקדוקם כ"ז נותנו לו ח"פ דלא גרע ממלוה על המטבע ונפסל וכ"כ רש"י והרמב"ם ז"ל ע"ש ורלאי' נגל"ק שמשה דהלא זהו סברת שאתמל אם שלא כדברי הב"ה דכתב בהליה דרש"י ז"ל פסק כרב ע"ש ודבריו תמוהין לי דהרי ואי' בליין מקפידות כלל אף רב מודה שנים לו דכן להם נותנו לו דמאי איכפת לי' וכ"כ בתלמוד הב"ק שם והתוספות הרי מיירי בליין מקפידות הפיר מהיק ממטבע שנפסל אף מי פסק רש"י ז"ל כרב :

ב מגבה לו כל החוספות · וכתב הסמ"ו הטעם כיון דבא לגבות מגבה לו אם הכל ודוגמא לזה איתא בפ' המוכר פירות דאם בא לגבות מגבה הכל עיי"ש בדף צ"ד ע"א ורלאיתי בס' שער המשפט דתמה ע"ז דהרי שם אמרינן אמרי לה דינא ואמרי לה קנסא רובעו שבים ושאר מרובע לא שכיח ואיהו דעביד וע"כ קנסוה רבנן בגולה ומסקינן כמ"ד משום קנסא ודייקינן דלא עירוב אין מגבה לו כלל וא"כ הכא הרי עד חומש אין למלוה הנאה כמ"ש הרא"ש דיפסק למסרון סיטוך ע"כ אמאי נחייבנו להחזיר הכל ומה דינא וקנסא איכא בזה ע"כ ולענ"ד לק"מ והרא"י נכונה מאוד דדקדקתי בלשון רש"י שם דפי' ל"ה ואמרי לה קנסא למאן דלית ליה טפי מרובעא מחיל איניש כו' · וקנסה דמאי לריך לפרש אליביה פלוגתא רחוקה דמאן דסוברים משום קנסא פליגי וסוברים דגם טפי מרובע מחיל איניש דלמא מחמת סוברים נ"כ כמ"ד משום דינא דלא מחיל איניש טפי מרובע רק דפליגי בהסברא דלא סוברים הסברא דסברי כמ"ד משום דינא דכיון דיותר מרובע לא מחיל איניש ע"כ יצטרך להחזיר הכל רק דסוברים דאלו משום קנסא לא הי' לריך להחזיר רק מה שהוא יותר מרובע ולא הכל מכיון דעכ"פ על רובע מחלי ומש"ה מוכרחים לומר משום קנסא וע"כ לריך לומר כהלא פי' רש"י כן דהכבר דלולי דהי' סוברים דגם טפי מחיל כ"ע מודה אף בלי קנס מכיון דטפי מחיל ולריך לגבות ממילא מגבה הכל וא"כ שפיר פרלוי' נכונה דהרי אפילו סבירין גם כלוה משום קנס וקולי כן אינו מגבה הכל הוא מטעם אמר דסוברים דגם טפי מרובע מחיל איניש ואי יתעיין בלא עירוב

משקלו ד' ועשאהו ה' אבל אם הוסיפו עליו יותר על חמישיתו ב מגבה לו כל התוספת אף על פי שלא הוזלו הפירות וה"ה למלוה על המטבע ותחתו ממנו :

הגה ועיין בש"ע סימן ע"ד איתא יכול להחזיר המטבע שהלוה לו אף על גב דנפסלה ואם הוזלו הפירות משום המטבע החדשה ולא הוסיפו עליה נותן לו מטבע החדשה (נמוקי) והיכא שאין מטבע חדשה ולא ידעו אם הוסיפו אם פחתו משום דקיינן אמתני' נכרים דנקיליים בכך נמכוסין לפי הזמן או הערכאות המתנהגים על כך (ב"י בשם ס"ה) ואם גזר המלך שכל מי שיפרע יפרע ממטבע חדשה הולכים אחר גזירת המלך דדינא דמלכותא דינא ואין בזה לא משום רבית ולא משום איסור גזל (ב"י בשם הרמב"ן ועיין ס"ק ס') ועיין בש"ה סימן ע"ד :

קסו המלוה לחבירו לא יעשה מלאכה בעבודו ולא ידור בחצירו · ובו ג' סעיפים :

א המלוה את חבירו לא יעשה מלאכה בעבודו אפילו הוא בטל. ולא ידור בחצירו חנם ולא ישכור ממנו בפחות אפילו בחצר דלא קיימא לאגרא (פירוש שאינה עומדת להשכיר) וגברא דלא עביד למיגר ואם דר בו בכר ביקח חצר לא קיימא לאגרא אין צריך להעלות לו אפילו לצאת ידי שמים ואפילו אם הוא נבראה דעביד למיגר ולהרמב"ם אפילו אם גברא דלא עביד למיגר הוי אבק רבית. א וצריך להחזיר אם בא לצאת ידי שמים

א וצריך להחזיר אם בא לצאת ידי שמים · הב"י כתב בזה"ל דעתו רבינו לחלק בין הלוה לבעלייני דהלוואו פטור אף לצ"ש ומש"כ בעליני אבק רבית הוא וגבי דלא מפקין מיני' מ"מ בבא לצאת ידי שמים לריך להחזיר. וכתב ע"ז הכ"כ בפי' הרשב"א אבל להר"י לר"ג אין בדבריך כלום כו' וכן כתב לאבק רבית שאינו אלא בדיינים דאפי' לצ"ש אין אומרים לו כו' ישותשיה ותמה עליו הבעלי תרומה מאוד דהרי לדרכא מלשון הרשב"א שהביא מוכח דס"ל דאפי' באבק רבית נמור נמי אינו חייב לצ"ש א"כ לדידי' בשיטא דאף בבעליני פטור לצ"ש וא"כ איך כתוב דעתו עיי"ש והבלמנ"ל דניחא דשפיר הביא הרא"ש דקיבל כלותא דפטור לצ"ש דהרי הרשב"א הביא שם ראי' לדינו מהמובא דר"י ב"ח שמובא בסוגיא דיין דף ס"ה דשם הרי מיירי בכה"ג בהלוהו ומאי שהקשו' כיון דעכ"פ כתב משם דאף בהלוה רבית גמור פטור א"כ ה"ה בבעליני לענ"ד לק"מ דבבעליני יש טעם אחר שהוא דאף לאבק רבית הוא חייב לצאת ידי שמים בהרא"ש · כתב שם בדף ס"ה ע"ז כוון דמשום שם דהלוה קיימא לאגרא לא הוי רבית קלילה אף בבעליני וכתב בהב"ל וליכא לאשמועינן כיון דלאמר לו בעליני ודור בחצרי הוי כאילו הבכירה בו עשה טעה"ג שאל בבה לא הי' רגיל להשכיר עשה השכיר לו (והיינו דאיכא מחילה הוי ר"מ) דלאחוקי איסור ברבית לא מחזקינן שאמר בעליני ודור בחצרי הבכירה רבית אלא אדרבה א"ל בעליני ודור בחצרי שבעליני אינו שהביאה לאסרים הילכך לא מפקינן כו' עיי"ש ומעתה אם רק מטעם אחוקי כו' לא מחזקינן לא הוי רבית קלילה א"כ כ"ז ניתא לענין לאפוקי ממון מן המלוה לבוא כדין רבית קלילה שפיר. מספק לא מוציאין לאפוקי מיני' מ"מ כיון דמשולם לא הי' רגיל להשכיר ואוקמינן להלוה אחזקת השרוח אבל עכ"ז אם המלוה רוצה מצלנו לצאת ידי שמים לבלי לעבור איסור ולהגזלה אף כספק איסור רבית ודאי שפיר ודאי לריך להחזיר לצ"ש כיון דעכ"ז בלשון שלוה באומר בעליני ודור בחצרי משמע דהשביל הבעלות השכיר לו לדור בחנם אלא דעכ"ז אין מספק לא נוכל להוציא ממנו ואוקמינן על ח"כ אבל עכ"ז ספק רבית קלילה הוא לענין אם רוצה לצאת ידי שמים אסור קמי' שמיא גליא ודלמא באמת סבר הלוה שבשביל שהשכיר לו בשביל ההלואה ובמורת רבית נותן לו והוי ר"ק וע"כ לריך להחזיר ומוקדק לשון הב"י דכתב וגבי דלא מפקין מיני' מ"מ בבא לצ"ש לריך להחזיר והיינו כמ"ש דכבר דאנן לא יכולין לאפוקי ממספק אבל עכ"ז בהלוה לצ"ש גם כיש הספק לריך להחזיר וא"כ ניחא ל"ל דבכל אבק רבית פטור כאותה אף לצ"ש דמקמה ה"ל הי' כך גבי יצא' לריך להחזיר והכא יש טעם אחר דבשביל הספק דלמא מחמת השכיר לו והוי רבית קלילה לריך להחזיר לצ"ש והוא ישמאי קושי' הבעלי תרומה שם על הב"י דהלא הב"י לפרש לפי דרכו ולכן נ"כ דעת קימשוקי יוסף ותמה כיון דהגמ"י דייק שם דבבעליני לא הוי רבית קלילה בלא קיימא לאגרא מדאמרינן בסוגיא מ"ד בהלוהו כ"ש בעליני ומוכח בהדיא דבגמרא דמחייב בהלוהו וחייב בבעליני וכ"ש הוא אבל בספי לא כו' עיי"ש וא"כ משמע דשוין לגמרי ואם איתא דבבעליני חייב לצאת ידי שמים ובהלוהו לא א"כ מקיל דמוב אין דינם שוה ונמלי כ"ש עיי"ש ולשם ניחא טיסב דלענין דבבעליני לא הוי רבית קלילה. ויתב מהלוהו שפיר מדויק מדקאמרי כ"ש בעליני משמע דרק הוי א"ר בהלוהו דאם היה ניחא דבבעליני הוי ר"ק אף דלא קיימא לאגרא עכ"ל דאמרי' מדאמר בעליני דע"כ עשה השכירה לו במורת רבית וא"ל שפיר קשה מאי כ"ש והיינו אין מדויק מלין דבלוהו השם הדין דרק מחמת הספק לריך לצאתם שכר דכ"ש דבבעליני הוי רבית קלילה ואמרי' דעשה השכירה לו משא"כ בלאם רק מחולקים בזה דבבעליני חייב לצאת ידי שמים אבל בלינים שוין בדינם או שפיר אדרבא עוד ניחא יותר כל"ש דכיון דבדינם שוין ואמרי' שפיר כ"ש דבבעליני יש קלת סברא לומר דעשה השכירה מכ"ש דלריך עכ"פ להבעלים שכר ... וא"כ משום אליבא מבין כ"ש נופל יתעיין מלד הסברא. שחייב לצאת ידי שמים דהרי

הדפסה ברזולוציה מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
פני יוסף מייזלש, יוסף חנניה ליפא בן נפתלי הירץ עמוד מס: 55 הודפס ע"י אוצר החכמה

דהרי מפורש כ"ש הוא כיון דלא קיימא לאגרא ומ"ש ממ"ש יען שאמר בל' השאלה ומר כמאכרי הרלה"ם קמם ושנה בסבירות לו ומשוילת אם רק יש סברא לומר כן מה דאמרן לא מהנמפיין בזה לאמוקי מיניה כמ"ש הרא"ש דמוקמינן נגוה על ס"ל ודייקינן כדין מ"ל אבל עכ"ז אם בא המלוה גלמה ידי שמים לאומן לא יהיה

כסה באיסור רבית ואולי כוונת כלוה כן היה ודאי ר"ק וע"כ חייב מגילת גלמה ידי שמים לאמם וכ"ל:

אך אולי מרומה הקשה גם שסבר מ"ז חייב אום י"ק לאנוף טעם הרא"ש בכ"ל דע"כ אף בקיימא לאגרא מיקל דסוגיא לומר זור כיון כמי אלים שורין בשכר זולא במורה רבית קאלם ואם מפרין אותו גרסינן לומר דאם רבית קלישה נמן לו ומפקא מיניה לאיסורו דמסתים וחי' ש"ז דהאלמא בלא קיימא לאגרא אפיר שמלמדין לשוחם שם כלומר דתיל לבני ליקח שכר מסא"ל בקיימא ל"ל לאגרם כן שוחטו שיתן לו במלאם שכר דהרי אם ירלה ממנו שכר אולי לא ילוהו תמוש זה מפרש של כ"י דכתב בביאור דברי הב"ע שם דבקיימא לאגרא שם שלומר שהלוה מרבה ולא אמר נפירוש כשם שנם מילה בשעיש אלקרי שלא עד כו מעשה לשם רבית דכ"ע שאסור לאוקמא בוזקם לליקי מוקמינן והביא ראיה מדברי הרא"ש הנ"ל דאמרי' כלוך בכי אלם קאמר עי"ש והרי מכיון דקיימא לאגרא נגד לשלם שכר אין שיין נפרם כן עסה"ק וקושייתו ממיה לי ולא אבין דהרי הב"ע במאלמו כתב שמעם דבקיימא לאגרא ל"ש לגמור דסוגיא הלוה ועל השכר דאולי לא ירלה לשלם על אופן זה ומשמע ל"ז שייך בא"ל כן כראשים שהלוה קודם שהלוה ועל שפיר לא ישאל לומר לשוחטו שהלוה ועל השכר מסא"ל בגוונא דהב"י דמיירי דלאמר שהלוה כבר מ"ל שר באמרי' ובכה"ג שפיר קאמר הב"י דבקיימא לאגרא מ"מ אמרינן דהנלא אמר בפי' מר בפנים ואולי כוונת הי' בשכר וכלוך בכי אלים שמשלמין וע"ש לומר דאולי לא ירלה לבלות דהרי בין כך ככר סלוה וה"ב:

אך מתני לא אבין ראיית הב"י הנ"ל מדברי הרא"ש דהרי כשלומד הרא"ש דכתב כנה הלוי עבד שלא יימא לסוף רבית קאלם המשכנתא שהבר אף ע"כ לא מפרשינן דעם הלוה כן לאוקמינן לומר במ"ל מסא"ל בגוונא שהב"י דמיירי לאמר הלוהם ואפי' אלו הי' מחלה לאחר בשעה במורת רבית שוי לא הוי רק אבק רבית ומ"מ אסם כאם גהולי דגוונא דכלבק רבית אינו עובר הלוה וא"כ ל"ש לאוקמא בהכי ל' ואמאמר משום דלכ"פ אלפ"ע עובר הלוה וכ"ש:

אולם בגוף קושי' הב"ם הנ"ל על הרא"ש דא"כ גם בקיימא לאגרא הכי כ"ל לאקו"מ דהרי הרא"ש קאמר דלא יכולין לבאלם מסתמלה מספק דאוקמי אינשי ברשיעי לא מחזקינן והיינו דעולים מסתמלה מטון דיאוקי לומר לרשעה זה לא אמרינן מסא"ל שאינה להיפך דמכח סברא זו דלאוקי לא מחזקינן לרשעי יולים מספק וכמ"ש הב"ש הנ"ל בקיימא לאגרא דמת"ז כיסות לגבאי' לא יולין מכאן זה ודאי לא אמרינן דמכח סברא זו דיוקמא להלוה במוקדם לקאם יולים מבניו אך נקולא מסייעין כברא זו שלא יולים מן המלוה ואם לאוקמיה זה הכלל דמספק לא יוכל לבאלים וסברא א"נ דקאמר לענין שלא יולים מהמלוה ואמרי' דכוונתא הי' כמו שהניל וה"נ מאוד יעור ראיתי בגליון מרומה דתמה מאוד על לשון הב"י דכתב ע"ז הב"ע"ל בפיסקא דלפיכך על השאת הרא"ל בזה"ל והולאי בוללד שאמרי' לשכר אם לך בה שלא מרעת בעלים אפי' אם פירשו ולא שבע לו יכול להוציאו כדין לעולם ואינו כרבית מאוחרת דלא ניתנה אלם לא מחילה ואם לך בה מדעת בעלים אבל שבליתו לו בשכר שמשכה בגולה להשיבו הב"ז אבק רבית כיון שלא היתה בשעת הלואה ע"כ ופי' הב"י על שתי מלוקות כללו דעל חילוק דאמרינן (בלל מדעת בעלים) כ' בזה"ל וזה ע"ד דבריו של הרמב"ם שהוכיר רבית בסמוך דכיון שלימו מחילה עיין לדעה זו משום רבית גם משום גזל אינו סובר לו דהרי מחל לו ועל הרא"שונה כ' הב"י דהב"ע סובר דכיון שלא פירש שמין לו בשכר רבית הוכא משום גזל דלא מחל לו כיון דלא פירש א"ל אפי' פירש מחילה בטעות כי הא דבעינן הלוה הוא לא הוי מחילה כלאמרינן מטעם הלוה הכא וכולי ותמה הב"ע דלבריו סותרין ואין דעת י"ל בפי' הבאי דאפי' פירש הוי מחילה בטעות דהא כפיין לו מטעם הלוה דהיינו פירש כתב בעלמא דגם משום גזל אינו סובר דהרי מחל לו דאמא דלאו מחילה בטעות הוי עיי"ש ולענ"ד לק"מ דהרי הב"י בחורים ובלורים דנראה להבין כוונת הב"י דמחילה בטעות הוי דע"כ כוונתו דבטעות מי' דמה"ב אמר דנותן לו לשם רבית יען שסבר דבין כך לא יוכל להוציא ממנו השכירות כיון דלא שכל מאומה שהן על הכא ול"ש אם המלוה גם גברא לית לה ליתני הוא ע"כ אמר דנותן לו לשם רבית ומשמע נמי כ"ז ניתנה בלאם לבסוף דאמר שכבר לך בו פי' לשם רבית דבכה"ג מיירי בחילוק הרא"ש אז י"ל דבטעות הוא ואמרי' דמכח אין ברירה אמר כן מסא"ל

שמים ב (המחבר דקיימא לאגרא הוי אבק רבית (בב"ע) (שם) ועיין עוד בנה"ב ריש סימן ע"ז):

מבוקק בקודם הלוואה שלבסוף סבירא שכיון שלא הוא בשכר משכנתא בסלוה וע"כ מיירי כשכ"ג דהסכי' מתעו במאמת בשעת שכר כו כיון שלא הכבר' מסא ודסכר שליכל דבריה כהראם מלבוה ומתבאר הכ' דאולי לחמי' ליסוקם על הבא"ם עבל שלא קלך במנע בלוה לא הוי ר"ק והיינו דלוף דבלמלא בלוהם כי כיון דלי"ק בשעת בלוה לא"כ הוי ר"ק . וכן נראה מלשון הב"ע דכתב בטעם כיון שלא בתחו בשעת בלוה וע"כ

אומר

שהב"ע בלומר בהנו ומלריך לבאמם ע"כ דהיינו נו על לוקן ע"כ ל"ש לומר דמשום דסבר דלא יכו' יוכל לבאליא ממנו דהרי נגה דסבר דלא יוכל לבאליא ממנו מלעבר מממ שכר בה סבר עד שעם אבל עכ"ז סברתו בינו שלבבלו לבאליא עכ"פ משום משבין לבעלמא בלוה רבית לומר כן עשה וע"כ מה שפירש רבית לשם רבית כמות כמו אמו גלא בכוונת וע"כ שפיר לא יוכל לבאליא ממנו דהרי מחל לו וזה שכבר מחלה אמיקם כוונת הב"י ז"ל:

אך מה שמלמד הב"י לגבוי שמלמדין בקף ס"ז נראה במלוה כבלא אינני לבאורה לא שבמחי' הרי רה"י פי' גם במשנה דכבל' מקום בלאמה הוי מחילה אף בשעות רק בהם כר"ק דמי' ע"ל יובוב עי"ש ולפ"כ אבל הכא דכין כך רק מ"ר הוא וע"כ מחות לא יאשר המחילה אף לפמש"ל בסי' קס"ד ס"ק כ' בכוונת רה"י דכבר קיימא היינו ליש לו הדין דר"ק ליומלא אבל במאמן נמשום גם שם בין אבק רבית הוא ניתנא ומיון:

ואת, זה ראיתי להזכיר מלא שהאי' בענין מה שהליתי מזכל קושי' בשם רבינו הבלים ש"ז נלרשי' אבל יקשה לו בב"ק קף כ' ח"ש אמר ר"י אף זה הבל נמלא הבירו שלם ושעשר לריך לבעלום לו שכר ש"מ זה מכבה וזה לא חסר דאי' לבלא מפלא קר"י משום רבית כלאמרינן בפ"מ בשוכן ולר במלא לריך נמי מבעלום לו שבר לבלא רמ"י ממלא פי' בפרק בבית ובמלא' ממבכי הב"י דכשמבר משום רבית ת"כ וא"כ בעפי לא אבין באופן שהלוה אבל אם אמר שהלוה משום רבית לבני להרי ר"י קאי אלהבריהם שם. דלמגו"ה לכל' כבר על שיתן לו ילימותיו וקאמר הוא דלף זה בזר לריך לבבעלום לו שכר והאמם עבוד עבר כך לו מילימותיו והרי עכ"פ רק אבק רבית הוא ולוימ אלא בליימוס ונם למבין לכמת מחובה - אמרינן בגוקי בלי זהו אמוקי מילי בהם ואף לשי' רבינו אפרים גם לגבלין. והבר דלקושי' פי' בחורש מסבוכתם אמרינן כן ולא בגבלוכו דלי מכוה - לא ממנין עב"י בלי מתבישם. בטעם דכיון דיכול בלוה לבאלוקי מפילו מסקמי' ובלימיה לי' אזי שלוה כיון דלא משכבא גבי' ע"כ לא בי לאוקי מילי ובן א"ג מסא"ל לאן ליובב בה עד שיתן לו ילימותיו ולא יוכל לבאלוקו מסקמי' להמזיר לו ילימותיו וא"כ טוב הוי לאוקי מילי כמו במשכנתא ותלין הלמודעם לא לבבות שכר דיר הרי הוא בשעת שמשבלם ילימותיו ולשמו שלו הוא בנא לאחר שכבר דר בו א"כ מטעם רבית לא כי יוכל לבבות מילימותיו דכיל בוא הב' במכוון הקי' לאוקי מילי וא"כ ל"ל ג"כ מכח שעשית זה נכה וזה לא חסר חייב ועמש"ל ורלה במבון רה"י שם לפי' שם בפ' הבית והעלי' בטעם מכח זוה נכנה וזה לא חסר חייב ורק דהאריך שם למשוי כרבים ויש ל"מ לשי' הגאונים דסברי דהרבים ל"מ מחילה ולע"ג:

ב והמחבר דקיימא לאגרא הוי א"ר נל"מ : רלימו בשור לאחר שהביא שיטת הרמב"ם דבעינן דקיימא הרבים. יהי' בשעת הלואה דאו דוקא הוי ר"ק ועתה הוולקים עליו כתב הוא אח"ל ונראה דוקא כשא"ל כן בשעה שהרויח לו הזמן אבל אם ככר הרויח לו הזמן ובא במוך הזמן ואמר דור בחלרי בשביל שהוחיך שכן בשילום אלי לא הוי אלא רבים מאוחרת א"כ יש לומר דלא הוי רבית מאוחרת אלא במה שכבן לו אסר שפירעו אבל כיון שהוא אומר כן בשעת שהוא חייב לו לסור מכיס"ק וכתב מרן הב"י שם ע"ז דכלישנא במרא מהמבר דהרי אפי' מסן לו יותר בשעת פרעון אסר הרא"ש כדאיתא בסימן ק"ם כ"ש הכא שמשמות ע"ד דייקינן והאולי מרומה סרכה לאתווה ע"ל סמור והב"י איך עלה ע"ד לומר דבכה"ג הוי ר"ק כיון דסבר שלריך לו זמן מוגבל ואין בכחו לבאליא מידו ובודאי לא הוי כשעת מתן מעות וגם הרשב"ל שהוא מלרי' לכן שמעתא דחולק על הרמב"ם אלא כמי קלן בשעת הלואה עכ"ז כתב רק שאם הבית הזמן פרעון ואורחו לי' זמני' משום המי לידה בשעת מתן מעות ואולי כי' מסא"ל באם עדיין לא הבית הזמן וכיוחד קמה על ראיות הב"י כלישנא בורא דהרא"ש הרי לא אסר בשעת פרעון אלא בחורא אבק רבית ואיך דאי' משום דכאן הוי ר"ק עי"ש והנה מקודם אומר אני לדעתי דברי הב"י מדקדקים ונכונים . דהמחלה קאמר שם הב"י אליבא קמא דמבואר דהוי רק רבית מאוחרת . כתב בזה"ל אם ת"נ לדמ"ע או"כ לא הליר במתני' לגבי רבית מאוחרת אלא היכי דנתן לו אחר שהחזיר לו מעותיו מ"מ אפסר למתני' לרבותא דקתני כו' ולאו דוקא ואם כ"ל קאמר

הדפסה ברזולוציה מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
פני יוסף מייזלש, יוסף חנניה ליפא בן נפתלי הירץ עמוד מס: 56 הודפס ע"י אוצר החכמה

קאמר מ״ו ותיהא מסתבר כלישנא בתרא דע״כ ל״ל דלק קאי ע״מ שמייר והיינו דכתב למסתבר כלישנא בתרא דמתני׳ דייקא נקט לאמר שהשכיר לו מעשיותיו וזה שנו בכלל ר״מ דמתני׳ ולא כל״ק דלר״ק ל״ל דמתני׳ לא דווקא נקט ועי״ז שפיר מכיל דלייסו · דהרי אפי׳ במוסיף לו יותר בשעה פרעון אסור הרא״ש והיינו דהרא״ש קאמר שם דבנותן בשעת פרעון לא צריך לומר מפירוש דשוק בשכר משהיך ומחלק הרא״ש ממשי הלישנא במתני׳ דצריך לומר בפי׳ שוקא בנותן לאמר שאחר משעה ואח״כ מוסיף לאפי׳ נותן בשעת פירעון משום דהכא רבית מאוחר דמתני׳ מכ״ש לא מצינו כלום לאיסור בכלל רבית מאוחרת מהלא מכל״ל כל״ב דמוכח דמתני׳ דוקא נקט ולא כמו של״ל בר״ק דאיירי עמ״ס לגבי הכא ר״ק מזה לא מיירי כלל הב״י ומ״ו לא ישיבת בעליה דע״ו יש כברא מיוחלת כמ״ש בטור כיון שאמר בטור שחייב לו ח״ב ומה בכוונת הב״י:

ב אמר ליה הלויי החזר בחצרי אי קיימא לאורא הוי רבית קציצה ג ואי לא קיימא לאורא הוי אבק רבית:

הגה דוקא בכהם שאל אם אמר לו דור בחצרי בשכר הלואה אפילו לא קיימא לאגרא הוי רבית קצוצה דמאמר שאמר לו בשכר. מעותיך בזה ליה כאילו השכירה לו בכוון: (ב״י בשם תלמידי הרשב״א):

ראם

וקרי כאן רבית מאוחר כיון דמוקדם הוא לשעת הלואה ואמר בפי׳ בשכר מעותיך ואח״כ אמר שפיר אי נמי דלא מיקרי רבית מאוחר וכיון שאמר בשעה שהוא חייב לו כו׳ והיינו דהוי כקלן קליל גמור כאמר בר״פסים הלויי ודור

אולם לכאי אחרי הטור נופל בריכין בישוב דבאמת לא כיים בלשנו כלישנא בתרא דר״ק הוא רק כתב אי נמי כו׳ אבל כיון שאמר בפי׳ שחייב לו להכיר ובלא בכוונתו וכי״יד בע״ד דפי׳ בכוונתו לאסור כיון דהוא אבק רבית ומכח זה רצה לומר דאין כן שגם הרשב״א ז״ל . דכתב דאם לאחר שהלוה אמר לו דור בחצרי בשכר הלואתו נכי כא והלוי אף דקיימא לאגרא לא הוי אלא אבק רבית כיון שלא קלן עמו כו׳ משמע דאם אמר בשכר הלואתו אף לאחר שהלוה הו״ל ר״ק ע״ש והכי בעניי לא אבין לדברי הב״י אלו כתב מסלוהו והר דכתב הטור מהאל בפסיקות דהוי אבק דקיימא לאגרא בקיימא לאגרא וכ״כ בשם הרמב״ן והרא״ש ואף דלא אמר שם בשכר מעותיך והכא נקט בכה״ג דפירש ועכ״ז מסתפק אי הוי אבק רבית ואין יכול לומר דשם הוי כמאריך לו זמן וכאן הרי כבר כאלתך לו זמן דאם כי נימא שם דהוי כמאריך א״כ שוב לא הו״ל הרמב״ן שאלא גם בכה״ג דהוי ר״ק דהרי דעת הרמב״ן לאסור לאמר שחלכו מלוהו כו׳ ומנים דהוי ר״ק וביחוד קשה הרי הרא״ש והטור אמרו לכאורה שבשעת פרעון גם בלא אמר בשכר מעותיך ומפ״ש נקט בכה״ג בלא אמר בפירוש ואי לקיימא לעיל רק אסר משום דמיירי מאוחרת בלא אמר מבק רבית דהוי לכתי מכיון דכסף מסתפק בפירוש דכהן דהוי בשעת הלואה כעיל שחייב לו לגאי אמר א״ל בשאלה אי יכול לכסתפק גם בלא אמר בפירוש א״ל דינן עטן בלות שהוא חייב דהוא אבק רבית או דהוי רק רבית מאוחרת במאוחרת בשעת פרעון והרשב״א זה לכאורה רלימי לומר לאסור קאי רק לגו׳ רש״י דמוקמה כמב שם הטור והרא״ש כתב שאין חילוק ביינו בין קלן בשעת הלואה או לאחר כ ואח״כ כתב ע״ז ומיהו דוקא כשא״ל כן בו׳ והכא לא כתב דקאי לגו׳ רש״י והרא״ש באמת בלא סבר לעיל גם בנותן בשעת פרעון דלא אסר רק באמר בפירוש בשכר מעותיך ע״ש אך י״ל מאמר דלי׳ הביא הב״י מהר״א״ם ע״כ נלמד״ל לומר דבר קשה בשעת ההלוה בלשון הטור דמתחלה כתב שם הטור דבהלויי דהוי רבית קלילה בקיימא לאגרא והוי רבית בל״ק לאגרא אין חילוק בין אמר בשעת הלואה או לאח״כ כו׳ והרמב״ם חלק כו׳ וע״ז כתב ורש״י כתב שאין חילוק (לפירש בין קלן בשעת הלואה או לאח״כ) וכו׳ כמו לדברי רש״י דכתב בהך כ״ס ע״ב שם ד״ה מ״ל הלויי אבל הלוהו ולא ופי׳ ע״ז דמתני׳ דהמלוה לא יהיר כו׳ דקלן עמו בשעת מתן מעות או לאח״כ אבל באמת לכאורה מרש״י לא מדויק רק דלפנין אבק רבית בהלויי שלא קיימא לאגרא ליכא חילוק בין קלן בשעת מתן מעות או לאח״כ דע״ז קאי דברי״י דהרי מבואר שם דרש״י דע״פ שלאחר שהלוהו בקלו תבירין שלא מדעתו א״ל להעלו׳ לו בשכר הלואתי וד״ר לריך לכתבוהו לו שכר והרי כן דדר שלא מדעתו מיירי בלא קיימא לאגרא ומ״ו דקאי דבכה״ג בהלויי לריך להעלות ומיירי ע״כ נמי בכה״ג והך קאי אדברי רש״י דע״כ מתני׳ מיירי נמי בהלויי לפ״ד דהלוהו ג׳ ... ובכה״ג בלא שימו אלא אבק רבית ומאוחר ... אבל אברהם שעמד בזה מ״ל להפור מדברי רש״י שם בר״ק ליכא חילוק אך לענ״ד לריך דעכ״פ גם בלא קיימא לאגרא גם לענין אבק רבית בעינן דהוי קלילה במורה ויש לומר בלוויי שנו לענין ר״ק בקיימא לאגרא דבלא קלן היינו בהלוהו ודר אף א״ל לא הוי ומאי דבקלן נ״כ לא הוי רק אבק רבית הוא משום שמה בלא מסקי׳ מיירי ומעתה כמו דבל״ק לאגרא קסבירין גם לאחר מתן מעות בקלילה במורה ה״ה בקיימא לאגרא לענין להוי רבית קלילה במורה דעיקר מוקי הוא רק במאי דתהרי׳ מבואר אבל קלילה לריך שיהיה בלא קיימא כמו בקיימא ועכ״פ יוצא מזה דלדברי רש״י קאי רק לענין אבק רבית בהלויי ולא קיימא לאגרא ומעתה יש לומר [illegible] ... ע״כ נ״ל שסבור מיירי . ובלא בלא קיימא לאגרא

ומה ע״ל רש״י לפיך קאמר רש״י דבהלויי ול״ק לאגרא הוי אבק רבית אף באמר לאחר מתן מעות רק באמר בשעה שהרוויח לו הזמן אבל אם לבר הרויח לו הזמן מ׳ הוי רק רבית מאוחרת והיינו דהב״י לא הוי ענין קלילה והוי כהלואה ודר דלא הוי אף אבק רבית בל״ק לאגרא רק למתחילה לריך להעלות לו שכר וקרי כאן רבית מאוחר ... ולאסור והיינו דהוי אבק רבית כמו שהוא הדין בל״ק לאגרא ומחזקינן בכל ולא קשה קושייתם ע״מ דלא כייס בנישנא בתרא דהוי ר״ק רק כייס לאסור דבאמת מוכח רק דלא מיקרי רבית מאוחרת רק הוי אבק רבית גמור אבל לא הוי ר״ק דכיון דעל ל״ק לאגרא קאי א״כ אף דהוי קלילה גמורה מ״מ הרי בל״ק לאגרא הוי לעולם רק א״ר בשפיר נקט באמר לי׳ בפירוש בשכר מעותיך דבל״ק לאגרא כעינן . דיקלן בפירוש דאל״כ יש לו הדין דהלואה דלא הוי אף א״ר בל״ק לאגרא ומעתה לפ״ז שוב יהי׳ באמת דעת הטור והרשב״א שוין לדינא דהכא קשמעינן מדברי הרשב״א דאם אמר בשכר הלואתו אף לאחר שהלוה הו״ל ר״ק שלא מיירי גם בקיימא לאגרא ומאי דכיים כאן הטור רק לאסור הוא מכיון דקאי אדברי רש״י דמיירי בל״ק לאגרא וזה כתור בעיני בשמם בלאחרים דכן הוא אמיתת כוונת הטור וזבנוף קושי׳ כל״ל מסיכי דייק סטור מרש״י גם לענין ר״ק ליכא חילוק בין קלן בשעת הלואה או לאח״כ כ״ל פוך לומר דלק״מ דהרי גם נלישנא דהלויי נמי קשה לדברי רבי״י מאי קמ״ל הלא מתני׳ הוא ונמי ל״ל כדאמרינן שם אי ממתני׳ ה״א דוקא בקיימא לאגרא · ואי מהלויי מיירי בקיימא ובקלן שוב הרי והלוי הוי ר״ק ומעתה אם רש״י פי׳ דמתני׳ מיירי בקלן בשעת מ״מ או לאח״כ ע״כ מפרש דהסי׳ ניקא גם אם יקצא בקיימא ללאי יוקשה מאי קמ״ל והפיר מוכח גם לענין ר״ק אבק הב״י כתב לדעת הרמב״ם באמר בלויי הוי ר״ק אף בל״ק לאגרא והוסיף בלמ״ם יקשה א״כ מקוע לא הביא הטור שם כלין דהטור חולק הרמב״ם על הרמב״ן כמו שהביא בהלואה פלוגתתם לענין אי הוי א״ר ולפנ״ל לק״מ דהב״י הלי ללעולם הלוהו נקיה הרבה מהלויי דלהרמב״ן בהלוהו אף א״ר לא הוי סבר בהלויי דהוי א״ר א״כ ממילא כ״כ להרמב״ם דסבר דבהלוהו הוי א״ר ממילא ע״כ בהלויי הוי ר״ק ומזה שמביא דעת הרמב״ם דבהלוהו הוי א״ר ממילא ידעינן דע״כ בהלויי הוי ר״ק וא״פ ומס״ע גם הרמב״ם לא הזכיר בפי׳ הדין דבהלויי הוי ר״ק דממילא ידעינן וזכ״ז הלי:

והנה הטור זכר קושה שם אחר דמבואר בב״י דכל שלא פסק בפירוש לריך ליתן לו שכרו · דלוי כהם משמע כלהך שבני אדם לרין והרי הרמב״ם כתב במ״ע לאומר לחבירו דור בחלרי פירושו כלומר בחנם וכאן אמרינן דלריך לומר בפירוש והפליא כולם על הטור זכר דהרי הכא מחמת שמחזקי איסור ברישא לא מחזקינן כמב הב״י דהכהם לא הי׳ כוונתו בחנם רק כדרך שבני אדם דרין ולפרד״ל דברי הטור נכונים להלי״ז למי דע״כ מ״ש הב״י דולאי כוונתו הי׳ לחזר כדרך שבני אדם דרין שייך רק אם בכל מקום בלי הלואה אי הי׳ אמר כהם כן הי׳ אמרינן דכוונתו בשכר אז אמרינן דאף בהלואה לחזקי לא מחזקינן איסורא ואמרינן דכוונתו הי׳ כדרך שאר בני אדם בלי הלואה דמתסבירין הכוונה בשכר והוי הענין כלחזקי איסורא לא מחזקינן היינו דלמחזק אותו לרשע ולהשתנות כוונתו מסוך הלואה מאם הי׳ אומר כן בלי הלואה ולחזק האיסור ולומר דהכוונה היו באיסור רבים זה לא אמרינן דמכיון דהוא חלר דקיימא לאגרא מ״מ מחזק אבן בידים לאיסור ולומר מתוך הלואה דכוונתו הי׳ בחנם: ומעתה שפיר מקשה הע״ז דאם נימא דבכל מקום אף בלי הלואה כאמר דור שהם מסבירין כוונתו דבחנם אמר וא״כ שוב אבן לא מחזקינן האיסור ללא מתוך הלואה מרשביני כן להחזיק אותו לרשע דבלא״ה אף בלי הלואה אמרינן בלוי שהם דכוונתו הי׳ בחנם ואם לא קייסי׳ אבן כאן יוהר מבכל מקום ולא מתוך הלוה לקחזיק בסברא דכוונתו הי׳ בחנם ושוב לא מחזקינן לו הורא בידים ורק ממילא בא ח״ב עלוד:

ג ואי ל״ק לאגרא הוי אבק רבית · ודעת הרמב״ם כתב הב״י דסבר דאף בל״ק לאגרא הוי ר״ק והלחם משנה הקשה ע״ז דא״כ מאי קאמר הגמ׳ בב״פ אז״נ תרביצא בלי כשך וכשך בלי תרביצא אין משכחת לה והרי משכחת תרבית בלי נשך בהלך דל״ק לאגרא ונברא דעביד למיגר וכן לסיפך משכחת נשך בלי תרבית ורלאיתי בספר לשל אברהם ... כוונתו שכתב ... הרמב״ם ... בסייר ... ע״כ כא׳ כלילו קיימא לאגרא ומכרי׳ ג״כ עיי״ש אולם באמת כלא עדיין

טו

ללמיל

פני יוסף מייזלש, יוסף חנניה ליפא בן נפתלי הירץ עמוד מס: 57 הודפס ע״י אוצר החכמה

נלמע"ל קוש' בלא"ה דמשכחת בשך בלי מתרבים כגון שהלוה קרקע
ולגרא ונברא דלא עביד למיגר ועז"ל מ"ש מירחאי' ע"כ שמע"ל
דבלאם הדין דבשאר בהמתני' הוי רבים קצוצה אף בל"ק לאגרא לא
שעבר בפירות בכבר"ש רק הב"י דשן שגבי' גם הרמב"ם במעמלה
דהוי אבק רבית לפי שלא הגה משמע דאבל בהוגה הוי רבית אף
בל"ק לאגרא ותשאל נראה בלשון המבואר של הרמב"ם ז"ל גם דכתב
אע"פ שאין המלוה עושי' לשכר ואין דרך בעל המלוה להשכיר ומעריך
עלמא פי' הרש כפרין ל"ק לאגרא ולא עביד למיגר דלא כפרש"י עליש
למיגר קאי אמלוה' רק שגיה קאי אלוה ול"ק לאגרא קאי אגוף המלוה ולא
עביד למיגר קאי אבעל המלוה ועיין בלח"מ מה שתמה שם ע"ז
פי' הש"ך ואולי דמכתפינא היימי אומר דבכוונס לקמן בבב"ג דהזקיקא
בבב"ג הדין כן אבל אם גם המלוה לא עביד למיגר כלאמת גם הרמב"ם
סובר הדין שוה כשאר מקמקים אלא בבלוייני לא הוי רבית קצוצה
וכדשוכח בלאמת מסוגיא דב"ע דמ"מ משכחת לשך בלי מרבים וכיוצא
אין יכול לומר דאף בהמלוה לא עביד למיגר יהיה ל"ק ולא הוי בדיעבד
דברי הש"ס דיולאה בדיינים הוא מחורה ומי אמר אבדר לי' הי שיש
דכיצד בדין ומעתה אבל כאן אם יוליא מהמלוה שכר דירה הרי שעד
ישפיר משמע דבלא"ה לא הי' המלוה מיגר דירה בלא בשכר וגם
המלוה לא משכיר כלום כיון דבלא"ה ל"ק לאגרא וא"כ אין יכול לבתולא
מהמלוה גלגיו מייך קודמין לתוי הכיך וע"כ משמע לי' להרמב"ם דהכא
ע"כ כך דלא עביד למיגר קאי אבעל המלוה מתוך דמשמע לי' מסוגיא
דקאמר קמ"ל אף בל"ק לאגרא ול"ע למיגר ולמד דקמ"ל דמתני'
מיירי בבב"ג ולשון המתני' משמע לי' דהוי ל"ק וא"כ לגמרי פי' קושיא
דע"כ כך דלא עביד למיגר דהכא לא קאי אמלוה
רק אבעל המלוה שאין דרך בעל המלוה להשכיר
ומיושב היטב קושיא הלח"מ דבפ"ג מה' גזילה פי' בעצמו דלא עביד
למיגר קאי אשוכר וכן נראה מסוגיא דב"ק דמתני' לוה לא נחסר
בלא עביד למיגר וע"כ דקאי על מי שדר וכשם ליתא דבלאמת בכ"ע
הוא הפי' מפורשו ורק כאן נקט כן בשביל הדיוק ואע"כ אף בבהמתה
ואמר בלוייני נ"כ לא הוי ר"ק ובלאמת משמע ליה מסוגיא דבבלוייני
הוי ר"ק כמ"ש ומיושב בזה קושי' המהרש"א גם דהקשה כיון דאף דלר
אצ"ע מ"ל למלוה לו שכר אוקמה בב"ק בל"ק לאגרא ועביד למיגר וכן
פרש"י בבלוייניו וע"ז קאמר דבבלוייה צריך להעלות לו שכר וא"כ לא
הו"ל למימר דקמ"ל לאסור אלא משום דהכא הוי אף בל"ק לאגרא
אבל עכ"פ נבי' דעביד למיגר ומלות קאמר אף בלא עביד למיגר
וכפם ליתא היטב דבלאמת גם כאן אשמעינן רק רווחא דהכא דמיירי
נ"כ דהמלוה שדר עביד למיגר ומאי דקאמר אף בלא עביד למיגר
בלא קאי רק אבעל המלוה גופא כד' הרמב"ם ז"ל ומוקדם לשון
רש"י דכתב ל"ב אע"פ ומוקימנא בחצר דלק"ל אבל הבית גברא שדר
בה עביד למיגר הרי דמפרש רש"י כאן הבית גברא שדר בה ולא
קאמר סתם כלשון הסוגיא ועביד למיגר דכאן מוכרח לפרש דכיון
דל"ע למיגר דהכא קאי אבעל המלוה ע"כ מדייק ליתא דבלאמת
הכא מיירי רווחא דהכא דאבל אותו שדר בה עביד למיגר וי"ל
דבלאמת גם מכאן קו' המהרש"א פי' כאן פי' אחר דקאי אבעל המלוה
וע"כ בלאמת בפ"ג מה' גזילה דהביא הכא לענין דירה בלי הלואה פי'
כפשוטא דקאי אשוכר ולהרב מה"ם גופא מוכרח לפרש כאן דקאי אבעל
המלוה למען יסו' רווחא דהכא ומיושב נ"כ מה דקשה אשיטת הרמב"ם
דאחים הרמב"ם דהביא רמ"י לספק דבהלואה בנ"ק לאגרא לא הוי אף
אבק רבית מעובדא דרי"בא בסוגיין דהוי חקיף עבדי לאיתויי דמסיק
בהא אזוי ועביד בהו עבידתא ואקשי לי' רבא בר' סימי עביד מר הכי
כ' ואי"ל כרת בי ועב"ל לא אמרן בסוגי' לאיתמר לי' מידי ש"מ
דל"ל לאסור ומוכח דלא כהרמב"ם דסבר דהאי א"ר הא"כ הי' צריך
לאסור נמי"מ וכפם ליתא דברי הרמב"ם נקט שם דינא דהוי א"ר
בהלואה נ"כ רק בכה"ג דבעל המלוה לא עביד להשכיר אבל בלאמת מיירי
דהמלוה עביד למיגר אבל במעובדא דרי"ב מיירי דגם המלוה לא
עביד למיגר ע"כ בלאמת גם אבק רבית לא הוי ופטור אף בלי"ש וכן
משמע לשון הש"ס דבלוייני דהוי ר"ק לה"מ הרמב"ם נקט בלשונו רק
אבי' בל"ק לאגרא הס' ולא כתב הרמב"ם אף דלא עביד למיגר
דבלאמת הרי לא מיירי הרמב"ם מלוה שדר בו רק דבעל המלוה לא
הי' עביד להשכיר אבל החצר בו בלאמת עביד למיגר ודו"ק:

אולם בדרך אחר היותר נכון אמרתי ליישב דברי הרמב"ם
מקושיות הרשב"א הנ"ל ומקושיתי בלשון המבואר של
הרמב"ם ז"ל דכתב לא ימשוך את עבדו כדי שיעשה בו מלאכה ואם
עשה הוי א"ר ובכסו"ה לא יעתמי למאי כתב כן דכדי שיעשה ע"כ
כמנה"י אמר שיכוק נקמה בזה דרק באם עיקר מוכנו תקיפתו הי' רק
כדי שיעשה עמו מלאכה בחנם או הוי א"ר משא"כ באם תקף רק
בשביל מעותו למען יהי' לו מסכון בטוח על מעותו כעובדא דרי"ב אז
אף אם מלאכה אח"כ עבד בי' עבידתא עכ"ז אף אבק רבית לא הוי
כיון דגם ר"ב"ק המלוה לא הי' בתקיפת העבד כדי לעבוד בו רק

בהם מתקיף לאפון יו' כמעם [illegible] מתוך דבין כך לכריך להחזיקו לבעלים
בשעה פוגן שוב מעילא בלא"כ מיתא לבעלים אלא יכול שבחו ויכין
ע"כ לא יוכל לבעום כרשו' וכמו שכתוב [illegible] בבעלי משיכה דאין
בו מלאכה דפטור משכה' כי' דלא לבעלים שמן כמובא בס"פ ג' מציעא
ע"כ לא הוי שם א"ר רק מחזי כרבית ומ"כ אם לא לקחו לבשבן
רק עיקר מוכנו לקיפתו הי' כדי לעבוד בו חנם ואלו כן אף הי'
לקחו דומיא דבלוסו ודר דמתני' דקני ליה גר בו בשכר משמע רק
חנם כמו שיוכו' לו דירה בחנם או הוי אבק"ר וזה שכתב הרמב"ם
ומש"ה מדקדק הרמב"ם ז"ל לא ימשוך את עבדו כדי שיעשה מלאכה
דרק בכה"ג באם מושך העבד רק בתחלה והכי כדי לעבוד בו או הוי
אבק רבית ודו"ק והנה נסתפקתי לשי' הרמב"ם ז"ל דאף בל"ק לאגרא
מהלוהו הוי אבק רבית ומייב לא"מ הכי דחזר בלא מעמו מצוה היינו
בע"כ בחצר דל"ק לאגרא אם הלוה בדיינים כמו דבלא"ק [illegible]
בפי' קש"ע דבכמל כע"כ הלואה בדיינים או כיון דהלוה [illegible] לי'
אינו יו"צ וראיתי אח"כ בספר שער המשפט [illegible] לשי'
הרמב"ם עב"ז בדר שלא מדעתו פטור דבהלואה [illegible] כיון
שהלוה בע"כ והו"ל אמרו לעשות רבית הוי גזל דמכוחם [illegible]
לאו מידי סברי' ולאו גזילה הוא והביא ע"ז ראי' מדברי הרמב"ם
ז"ל שהביא ראי' מעובדא דרי"ב דתקיף עבדי לאיתויי בע"כ [illegible]
להחזיר גל"ם והרי אכתי קשה הא מיילא צריך להחזיר כמו [illegible]
ליתן א"ר שכאן לא הוי גזל עכ"ל ולפמש"ל ליכא ראי' משם [illegible]
גזל בהכר דכאן בע"כ הוי תחוף הרבים של המלוה [illegible]
מדעתו רק הוציא ממנו בע"כ דלאו הלואה ומעתה [illegible]
דרי"ב כיון דהש"ס מיירי דעיקר תקיפתו לעבוד ס' [illegible]
על המעבד וא"כ זה שהוליך לתקוף בע"כ אמר ה' [illegible]
דמי שכירותו בעד העבד דהוי ע"כ מיירי שם דל"ק לאגרא [illegible]
א"כ הוי א"ר וחייב גל"ם וא"כ מדרבנן מבמסמא [illegible]
שכירות כדרכו רק מאי דהולך לתקוף בע"כ הי' [illegible] כל
העבד לפיוס שלו כ"ו שלא יחזיר לו קרנו ורק לגבי הס' [illegible]
המלוה ולא כדי לעבוד בו ע"כ שפיר אינו יוצא [illegible]
ס' בע"כ אדרבא ואלי לאמר תקיפתו ס' משום לי' [illegible]
עבדו מחמ"כ בהלואה ודר בו בע"כ דרק על [illegible]
בשכר [illegible] וזה ס' בע"כ דהלוה לא רלה [illegible]
א"כ נוגף הרבים ס' בע"כ או יש לומר כלאמת ליולאה [illegible]
וה"ש בס' שעבד מ"ש דבשעתא דלאו מידי מסברי' ו"ל דברי [illegible]
הרמב"ם דבבלוייני הוי ר"ק אף בל"ק לאגרא [illegible] נראה
כדאיתא [illegible] וכ"מ בכה"ג דס' בע"כ ואלי [illegible] בהלואה
בשכירות [illegible] ח"כ [illegible] ראי' [illegible]
[illegible] שהרמב"ם מיירי בהלואה בדר שלא מדעתו [illegible]
נ"כ [illegible] ראי' כיון דמיירי שלא מדעתו [illegible]
רשות [illegible] בפירות ומעתה [illegible]
מדעת [illegible] בלא נטל ממנו רשות והוא לא הוי כמו בע"כ [illegible]
בל"ק לאגרא מסתמא אמרינן דדלי ניחא ליה [illegible] אבל
בע"כ [illegible] ואלי [illegible] ע"כ
יוצאה:

ובזה אמרתי ליישב היטב דברי הרמב"ם [illegible] שכתב הרמב"ם
כתב בפ"ג מה' גזילה הטעם דהדר בחצר חבירו שלא"ע אין
צריך להעלות לו שכר אף בעביד למיגר ולא קיימא לאגרא [illegible]
וזה לא חסר פטור [illegible] רבותינו הראשוני' ז"ל [illegible]
הרמב"ם [illegible] אמרים שם בב"ק [illegible]
שאי' ר"י אמר משום [illegible]
[illegible]

הדפסה ברזולוציית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
פני יוסף מייזלש, יוסף חנניה ליפא בן נפתלי הירץ עמוד מס: 58 הודפס ע"י אוצר החכמה

[illegible]

הנה ידידי ... שלמה נ"י ...

[illegible]

אלא מלאכה ולא טובה אבל [illegible] שאמר בגויי שמילתא עבד א"כ אין שייך לגמור משום דלא [illegible] ברסיסי ועבל לא [illegible] לבני [illegible] למרינן. אלא [illegible] ברסיסי דע"ז לכ"ע [illegible] עבדיה"כ ספיר. [illegible] ראוי מהר"ם ז"ל [illegible] כן הכ"כ עכ"פ [illegible] עבי' לענין לפ"ע ר"ק ולא יהיו שום:

עוד הקשה מהר"ח הגהה הקשה לפנים בע"ז לענין ר"ק דיולדה דבעי מוכחא ורלה מהרמב"ם לומר שם לענין הלכה רבים דחייב ללי"ש ג"כ בעי מוכחא ומה"ג הקשה על ראיות הרשב"א מסוגיא דריב"ק דפטור ללי"ש והרי לקמן מיירי שם דבלא מוכחא ע"כ לא בחיר ללי"ש ע"כ הנה מלבד שלק"מ ולדרבא לפי"ז יהיו מדוקדק והכן יפור לשון הכתב של הרשב"א ויל דכתב שם בזה"ל וכן הדין בדי"ף שהיו יולדה בדיינים דאפי' ללי"ש אין אומרים לו והקשה על [illegible] לו מחות לא כתב בהם דאפי' ללי"ש אינו חייב כמ"ש [illegible] קנים דאפי' ללי"ש אינו חייב וכמה יהי' ניקח ידים לומר [illegible] לזה מביא ראי' דבלא מכחו פטור גם ללי"ש כמ"ש ע"כ כתב אין אומרים לו וסיימו דאין הכ"ל בעלמא אומרים לו להחזיר ללי"ש — בלי הכיפות בלוה אולם בלמת נפלאתי מאוד על גלגלו מכמה שאמר סברא כא דבעלמא לענין ר"ק אי יולדה בדיינים אין לומר על"ז שלא מכחו אין ביטולהיו להוציא ממנו במ"כ מבואר לענין חיוב ללי"ש הא בלי ברלון הבלוה מופא דרולה בלא יריבום ולתקן איסורו שעבד מה לנו דלא הוכחו הלוה על"ז שוכרים להחזיר [illegible] לתקן איסורו דבלי כמויב לא יהי' ניתקן איסורו [illegible] חייב ללי"ש אף בלא מוכחו ובע"ז שלא עביד רק ראוי' ותירוץ [illegible] להחזיר אם מכחו ומוה רק משמע דבלא מוכחו אין [illegible] חייב ללי"ש ורליסי להמלין בעיו לומר [illegible] לר"ק אינו יול"ב בלא מוכחו דמילא מוכחו אמרינן יעמול [illegible] למחל אלוו הרי שרב ניתקן איסורו וגם ללי"ש פטור [illegible] שייך לומר לענין ר"ק דיולדה בדיינים ע"כ מילא מוכחו [illegible] להוציא ממנו ע"כ אמרינן דמחל אליו [illegible] בלמכן רבים [illegible] בדיינים וא"כ מה הי' לו לעבוע אם כיון דך לא יוכל להוציא [illegible] ראיה עוד לומר לסברא רבים אפרים. דיכול לבכוס [illegible] דריב"ק דמיירי דע דיין לא פרע [illegible] ויכול לבכוס [illegible] הי' מוכחו והוב שייך לומר שם מלא מכחו [illegible] כיון. לסוגיא דריב"ק מיירי שם דתפס המבל בתורת משכון על [illegible] הוב בלל שייך לומר במקי בלי זוזי אפוקי מיני' [illegible] יכול לכוס גם לדידיה אפרים הוב לא בעי [illegible] הרשב"א ראוי' דפטור אף ללי"ש וכמת יהי' מלוה [illegible] לעיל בסוף ס"ק נ' ביסוד דברי הרמב"ם דסבר דחייב ללי"ש יולדה [illegible] הרשב"א הנ"ל והעליתי החילוק דס"ל הרמב"ם [illegible] כל ששגג בו מלאכה ורלה דלא תפסו למשכון [illegible] בשביל מלאכה [illegible] מיירי דתפס למשכון והעליתי חילוק מחוור וכמת ניקח [illegible] לריך [illegible] מיירי הסוגיא בתפס למשכון ניקח ראיות הרשב"א הנ"ל [illegible] בעי מכחו דמ"ז מוכרח אין יוכל לכוס דאל"כ שהי יוכל [illegible] בלא מוכחו איכא ראי' דמחל לו והוב לא [illegible] ראי' ויוכל [illegible] בלא מוכחו אבל הרמב"ם דמיירי שלא תפס למשכון [illegible] ללי"ש אף כבר כתבתי דלי אפשר להאמין סברתו דל"ש [illegible] אף מחורת ממילא מלא מוכחו לענין חיוב ללי"ש בר"ק [illegible] בדיבור דמחלו ורק מספק אין יכולין להוציא מספ"כ ברולה מעלמו ללי"ש בודאי מחויב:

עוד ראה מהר"ר לומר דאי דבעי מוכחו היינו בלם כבר לקח [illegible] אבל בלם עדיין לא גבה קונו אין ראוי לקבל ממנו [illegible] לסחור ללי"ש על"ל ואכתי לומר הסברא לסיפוך דבלא [illegible] לכוס עדיין מחוזי יותר סברא לומר דבעי מוכחו כיון [illegible] לכוס מוחזו וא"כ בלא מוכחו אמרינן דמחל אליו [illegible] הפרעת מה הי' לו לתבוע כיון דל"ר אינו יו"ב ומה"ט [illegible] א' אשר במהר"ח אין בסברא זו מעם ואין להאריך [illegible] על הרמב"ם מראיות הרשב"א לומר דהם מיירי בלא [illegible] אך מ"ש לעיל בסס"ק נ' הוא ברור ואמת ס"ל:

והנראה לי בזה מה דהי' קשה לי למאורה לדעת הרמב"ם דהוי א"ר [illegible] בהלוה והר"א ע"כ בסוגיא דריב"ק דמשמע שלא פרע לו [illegible] שום א"ר מחות לא ניחא שלמר מוחזו שכר עבודתו שעבד ואף [illegible] שכר כפי' רבים אפרים על"ז רק שבר ושכל לא מלכה [illegible] הדיינים עכ"פ וכמת ניקח דכלם מוחזו בו' רק [illegible] לפנוכה גם הרמב"ם מודה דלא הוי א"ר ואמרינן [illegible] יותר דהכה הרמב"ם מיירי שם בזה"ל [illegible] מבית כמו שעשה בו מלאכה אע"פ שעבד יושב בטל [illegible] לאיסורא כותהו אם הוא הפי' דהוא עבד בטל כעין [illegible] הרי זה פטור מסוגיא דשוחר דכן לומר מחמלה ריב"ק

אומרי' אבל הכ"נ כש"ל דאמר שבבלא. כנוס פריסי' [illegible] [illegible] לומר ואמר ר"ל כגון דאמר שבקתיה. [illegible] אבל בלא שכר [illegible] דאטו [illegible] שוכין [illegible] אמרינן אף דל"ק [illegible] ולא עביד לאיסורא"ל. [illegible] הוא לא נהנה וע"ז אמרינן דאסור ומלוה לעבודתו [illegible] ועבל"ל כמ"ש דיש חילוק כיון דריב"ק עיקר הקושיא [illegible] לר"ק למשכון על מוחו רק א"כ שמילא עבד בו' עבירתא וא"כ לא [illegible] נהנה משעבודו ואי מותר משא"כ בסוגיין כעת דשוכנו לבסוף בו לזקוק בשביל עבודה אף דלא נהנה דהוא עבד בטל אסור כמו בחלב דאף דמעולם לא עביד למיגר ולא נהנה על"ז מדמינן לרוצה לחזר בו אסור וא"כ ה"ה כעבד במזיין ברוצה בעבודת עבד זה אף דלא נהנה ממנו אסור וא"כ י"ל דבאמת כעבד בלקח בשכר כמו שעשה מלאכה אע"ג שעשה עבד כמו דאמר דבנוס כייסי' לא שוי' עבד. מעתה דגני אסור דרוצה בעבודתו אסור כמו בחלב אף דל"ק [illegible] עביד למיגר אסור וזה כוונת הרמב"ם לא ימנה דף אם עבד כמו שעשה בו מלאכה אע"פ שעבד יושב בטל והיינו דבמוחזק שבא רק בשביל המלאכה אז אע"פ שהוא עבד בטל עב"ז אסור כמ"ש וזה דבר פשוט וכוה ישבתי קושי' הגדולי פרחמה על הב"י דכתב בשם הרשב"א כרבים אפרים שכתב שלם לא הורידו לדירה אין כאן משום רבית ספיקא ותמה דהרשב"א ל דרך דרך אמר דלא שייך מעליא רק מה שבלוה כוזן לו מעלמו משא"כ מה שהמלוה לוקח מעלמו בלי ידיעת הלוה לא מיקרי הפיסה לשיטי' כאן חילוק וכ"מ להרשב"א לבל אם אמר הלוה דר שם כיון שהורידו לדירה הרי מעת ספיקה הגונה ולא מבינין לו' יש כאן חילוק הוב אין מלכין משא"כ לשי' ר"ח לקי' הורידו לדירה מהכינין כיון שלא הי' מעמשמי ביתו וכמה ניקח מאורה ; ואי הי' שבועת הרשב"א כך דסיכי דמעלמו לקח לא הוי לקיחתו לקיחה. אבל א"כ ושב אף להרשב"א כב' במוגולא דריב"ק דלא הוי א"ר עב"ז [illegible] דמעמא לא ניכה מחוזו שכר עבודה שעבד כיון דלקח במ"כ א"כ לקיחתו לא הוי לקיחה כלל ומלי חילוק בין הוי א"ר או. לא כיון דמ"מ לבסוף הלוה אסור ליקח והרי הוי עדיין כלא לקח ומהבל"ל דרק מבח סברא דרבינו אפרים כבר הרשב"א הכי וסיימו דמה"ט מבינין דלא [illegible] אפיקי מיני' דמלי שמבלק לוחו מהדירה בלי השלמנין כל השנה.

כיון דלא הי' בתורת משכונא מ"י וניסא להפיר [illegible] כן ס"ד דרק היכי דהוא א"ר סבר ר"ש דיכול לבכוס [illegible] משא"כ בלי"ל לאיסור א"ר אין מכין ובסוגיא דריב"ק הרי לנו א"ר כוהו ודו"ק היטב:

ובזה ראיות הב"י הנ"ל מהרשב"א דהוא כתוס' בסוף הכבלעו פטור ללי"ש משא"כ בהלוואי א"ר הוא [illegible] ללי"ש אסור [illegible] כה"ח דלדרבא לשון הרשב"א שכ' וכן הדין לאבן. רבים כו' [illegible] דאפי' בא"ר במוחר פטור ללי"ש א"כ ה"ה בהלוואי מלוה. על דעתי [illegible] לומר הכי דוקדקתי בלשון הרשב"א דהמוך הרשב"א דין זה לאבן דמיירי שם [illegible] דפטור ללי"ש וכיים וכן הדין לאבל. אסור [illegible] רבינו לא מיירי שם כלל ואלי שייכות לזה ע"כ נ"ל [illegible] [illegible] כתבו כאן דבסוגיא דף ס"ה ד"ה אבל דשוקא שלא [illegible] אסור לדור אף בחלב דל"ק לאגרא דכיון שלא ברשות [illegible] לדעת בעל המלוה הומך שבשבילו ישבלו הבעלים אבל לדור מעמו לא אסור שלא בקיימא לאגרא ע"יש וא"כ ניחא מעבדי הבוס' [illegible] דר שלא מדעת אסור יען דסמך על הלואתו לדור בלי לקיחת רשות וא"כ הוא כעין קנס כיון דמה"ד אסור כמו דקדוקין דמדעתו מותר וא"כ י"ל דמה"ט כמך דין זה לקנס נגם בכה"ג כעין קנס הוא ומעתה לפי"ז ניחא שפיר ראיות הב"י דרק בהלוואה ודר הכיון דדר שלא מדעתו וכוה האיסור מתורת קנס רק בכה"ג סובר שפטור ללי"ש דמה"ט דין זה לקנס מוכח דרק בהיסור רבים כאן מיירי שהוא כעין קנס וגם בסוגיא דריב"ק הלא מיירי ג"כ דעבד בעבד שלא מדעתו א"כ ג"כ פטור ויש באמת ראי' רק לאופן דכעין קנס הוא והניא לבסם ומעתה אבל בהלוואי דכאן הוי באמת א"ר מ"מ עם איסור רבית יען דהקנה עמו לכאן הי' מדעת הלוה וא"כ לאו באיסור מתורת קנס דהרי לא סמך על הלואה רק מעלמו הקנה עמו בכה"ג. שפיר חייב ללי"ש וזה פלא נכונה:

גם מ"ש מהר"ח ע"ש שכתבתי לעיל בס"ק נ' ביסוד דברי הרמב"ם דלא כתב הטעם דשלי' והעליתי דמ"מ לבסוף בע"כ עיי"ש וכ' דאוסב בעיניו רק דמבואר בע"מ הי' שהוא הגמרא בפירוש לריך לשלם ממי' לו הרי לדרבא מבואר שם בגב"ם בסמכא רבי לאף דהוליא אם בעה"ב בע"כ מן הבית פטור רק בלאו"ר לא מבואר שם בהסמבר דחייב ואכתי ל"מ לדר בע"כ ולא מ"ל בפירוש לא דפטור (ובתשובה שני' הקשה הגאון הנ"ל ע"ז דהרי הרמב"ם סבר דבהלוואי הוי ריק אף בלי"ק לאגרא וא"כ דסבר דקיכף בליבוח מבואר קיימא לאגרא וה"ה בכל מקום במבואר בפירוש חייב לשלם ע"כ זה ג"כ לק"ם דבשלמא בהלואה חיוין דהמלוה מתרלה לדור בו מחמת הלואה שיבו

הודפסה ברזולוציה מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התוכנה
פני יוסף מייזלש, יוסף חנניה ליפא בן נפתלי הירץ עמוד מס: 60 הודפס ע"י אוצר החכמה

זה כשלא וגם שלא רק מחמת הלואה נותן לו רמות ומ״כ שפיר הוי הלואה מנה השכיר לו והיינו דקתני אלא שכר הלואה כדמוי שכירות וגם המלוה מתרלה-בזה והשכיר הוי ר״ק מש״כ בלי הלואה אף דהוי בע״כ מכל לשלם מכיסו כיון דמעולם לא שמענו ממנו דרולה בשכירות וגם מי שדר לא המרלה רק במגם וכופין בכה״ג על מדת סדום כיון דמעולם ל״ק לאגרא וכמ״ש התוס׳ אולם מה שכתבתי שם שאף בדיור ואמת דרק בדר בע״כ הל״ש הטעם דשלי׳ כיון דמגלי אדעתיה דלית רולה בהלואה א לא מגלגלין והוא ישכני מה שדליתי כתב שהגאון שלבות ז״ל הקשה אקו׳ הגמ׳ לר״נ מאי קמ״ל הלא מתני׳ היא והשמה דברי אלשון המשנה משמע שהבעלים אמרו לו לדור בחלרת חנם ובכה״ג ודאי אף אמתני׳ אין משלם רק מה שאסור אבל אין מגלגלין עליו את הכל ואפי׳ אם יתאר נגמר והו״א דלכן לאסור מש״כ בדברי ר״נ דמעולם דר אבל לא פי׳ לומר לו כן והוא אם חסר מגלגלין עליו את הכל והו״א דאמר דבמתני׳ שהלוה שותק לא מפכיד עיין ע״ש וכתב יפה׳ ניחא דכ״כ דמאי שאמרינן בחסר מגלגלין עליו את הכל הוא רק בדר בע״כ דלא גלי אדעתיה דליתא רוצ׳ בהלואה מכח שלי׳ ואיך מעתי מש״כ בלא פי׳ בע״כ רק סתם דר של״מ אין מגלגלין באמת מכ״מ דבל החסרון איכא כגנות הלוה מכח שלי׳ וכמ״ש הגמ׳ ומעתה כ״ש בהלואה והר הלוה שותק והוא אף כמסברי׳ אין מגלגלין גם בדברי ר״נ והוא ליכא רבותא יותר ממתני׳ וח״ק :

גם מ״ש מעל״ח ע״ע שכתבתי בס״ק א׳ ליישב פרש״י מקותי׳ הריב״ש ז״ל וכתב ע״ז הלא הלרכתי לומר מטעם הלוקי בלי אני אפותי מילי׳ הוא ליש לומר בפשיטות דז״ו תלי דאם זה נהנה וזה לא חסר פטור א״כ לא הוי ממון ולא הוי רבית והיים דכ״כ בחידושיו לב״ק דברית משוכין מלוה דהרי ר״נ קאמר בהדיא הלן שאמרי שאמרת הדר בחלר חבירו של״מ א״ל להעלות לו שכר הלואה והר לריך להעלות לו שכר וא״כ הרי קאמר בהדיא דאף דבכ״מ זה נהנה וזה לא חסר פטור הלן בהלואה אסור מטעם רבית הרי אלא אלי אסור רבית בזה ובמהל״ח שגב בזה • גם מה שהשיג שם מהמל״ח אבך קבלים ושלי׳ מפני מה יהי׳ אסור משום רבית כיון שהל״ג נותן לו רשות לבנות ולגור בו א״כ לא גרע מטלית ולית בה משום אלוה לפלוה וגימא אין טלית לדבר עבירה כמו׳ רש״י דמותר לעשות ע״י טליק הנה מלבד הלקו״ת א״כ דבמיסור דרבנן לא אמרינן אשלל״ש כמש״כ התוס׳ מהרי״ט ז״ל ביסוד נפ״ד ממל״ח בלא יכמות קושיא סופה בבית קמ״ע גבי משום של יתומים דמותר להלוות על קרוב לשכר ורחוק להפסד ואפי׳ שם ליכנין כהלי׳ בכ״ד ועכ״ז מבואר שם דאבל ר״ק לא וקשה אלא גם בב״ק יהי׳ מותר להלות משום יתומים כיון דהוא ע״י ב״ד ושימא אשלל״ש • אך באמת אין בקושיית ממל״ח • משום דהרי אמו הב״ל שנתן לו רשות בפירוש לידור בו במגם בלתי שכר דהרי ע״ז עיקר אין משיבין לו יהי׳ יכול לנכות אח״כ שכר דירה לו לא ומכן רק ליתא ליישר בו בכותה משכן למען יהי׳ בטוח על יליאותיו שהוליא ומה שתי׳ מעל״ם על רושיתו הב״ל לל״נ כמא דתלי בלתי בעי מב״ד ואי בעי לא מביד א״כ מיגח בשליח דעלמא אבל אכן דמהריבר לאמות לין הוי כמו בע״כ שותיב בה והוב הוי כבא מיד לוה למלוה ול״ש לומר אשלל״ש ופי׳ בזה קושי׳ הריב״ש דבב״ק פריך הגמ׳ לרבינא דסבר

לסבר מיובא מלי מילתא א״כ גם בב״ד שייך לומר אשלל״ש אב״ד הנה לעג״ל כרלה דהלי גם רב אשי מודה לסברת רבינא דהכי קאמר בר מיובא ודאי אמרינן אשלל״ש רק ר״ש מוסיף קולא דהיכי דאלו בר מיובא הוא עכ״ז הכי דאי בעי לא עביד ג״כ אמרינן אשלל״ש וגם בגמ׳ דקאמר שם מאי בינייהו דאמרי ג״כ רק לענין מה יתיש קולא יוסף לר״ש מרבינא ולא דיניש קולא יותר לשמם דבר מיובא דאם הוא בר מיובא ודאי לכ״ע אמרי׳ אשלל״ש וזה ברור מאוד :

גם מה שהעיר שם ע״ע דמשני בש״ם בב״ק גבי אגבה ר״נ לאפוקא מיהי׳ דקאמרי לימא קסבר ר״נ הדר כו׳ לריך להעלות לו שכר ומשני דהכם קרמטלי הוי דיירי בי׳ ויהבי ליקמי דבר מועט והכי הו״ל למ״ן דקיאמר דקיימא לאגרא הוי ע״כ לאשמעי׳ דיימא דבאמת עכ״ז הקרמטלי רק דבר מועט יהבי ומפ״ש אגבי׳ ר״נ לכל אפוקא ויש לומר דזה כוונת פי׳ הגמ׳ דכיון דאמר ז״ל	ע״ש ועיין שם בשמ״א דצ״ע לף י׳ וגרשה כי כשמ״ע לפרש בין ר״ם לרבינא הוא נ״כ רק קולא לר״ם דא״כ הוי יכול הגמ׳ לומר כמה נ״מ סדשם אשר להוסיף יניש מוסיף לר״ם וח״ק :

פיוסינהו ליתמי ולא אגבה א״כ הוי כלקח בע״כ וסבר ר״נ דבלקח בע״כ לריך להעלות לו שכר ע״כ הו׳ מוכרחין לשלם שכר גמור והגבי׳ לאפוקא סלה ורליתי במכתבו שחי׳ ע״ז דיל דמשום שכר מועט לא מהשבא קיימא לאגרא רק די״ל דר״נ סבר הטעם דפטור מכח שלי׳ אבל לעולם זה נהנה וזה לא חסר חייב ומכיון דדיירי בי׳ מעיקרא א״כ ל״ש שלי׳ לכן חייב לשלם אף דל״ק לאגרא ע״כ נורמאם נפלאתי דהרי שם מיירי דגנה לאפוקא מקולקלתא ופרש״י שם דאשפה כו׳ ואיך שייך באשפה לומר יוכם שער אף לעג״ל ליש לומר הכי דהמתקון סבר בקושיתא לימא קסבר ר״נ הדר לריך להעלות שכר והיינו דסבר זה נהנה וזה לא חסר חייב ודייק רק דבמקום דל״ש ה״ט דשלי׳ כמו הכא דמיירי באשפה אף חייב מכח זה נהנה וזה לא חסר אבל לעולם היכי דשייך הטעם דשלי׳ כגון בביתא לא מחייב כלל מכח דגבי׳ ר״נ לאפוקא דחייב דהסל״ש ה״ט דשלי׳ אבל היכי דשייך הטעם דשלי׳ כגון בבית באמת י״ל דס״ל דפטור גם לס״ד דמקשן ומיושב בזה היטב קושי׳ התוס׳ שם דהקשה לס״ד דמקשן הו׳ לו לומר לימא קסבר ר״נ דר״ל דהוא אמר בהדיא בב״מ דאמר״י שאמרת הדר בחלר של״מ אין לריך להעלות לו שכר וכמו דיוקא דבאמת גם לס״ד דמקשן בדירה בבית מודה ר״נ דא״ל להעלות לו שכר מכח ה״ט דשלי׳ דהוא אלא דייק שם רק דסבר זה נהנה וזה לא חסר חייב וכ״מ במקום דל״ש ה״ט דשלי׳ כמו בקולקלתא רק מכח זה נהנה וזה לא חסר גבי לו חייב והכ.מכן אלור עוד יש לומר דהם באפוקא הוי כמו בע״כ מכיון דסבר הנה עליו אפוקא מקולקלתא ליתמי ואף להבא שוב אין הבריות בזיס ואין מיכלתם לאלמן עוד וקאמר הגמ׳ לימא דסבר הדר של״מ והיינו בדר בע״כ לריך להעלות לו שכר אבל בשמם לך שלא מדעתם כמו בבל״מ יש לומר דגם ר״נ מודה גם לס״ד דמקשן דל״ל להעלות לו שכר : כ״ז אמרתי להעיר עפ״י דבריו בחפזי לפי רוך עיון כ׳ שעות האומר וזכן השער מגיל ועכ״ז אקוה כי ימלא הערתה נכונות ולכבוד התורה כ״ד ידידו באמת ובתמים **יוסף חנניא ליפא** מייזלש מפרעמישלא :

תשובת נשאר לבירור דיין הנה מרן הב״י מהוך דדייק מדברי הרמב״ם שכתב לפי שלא הגיע משמע דבשמגע הייגו בשומר הלויני הוי ר״ק אף בל״ק לאגרא ע״כ המה מלוה על הב״ח דכתב הרא״ש בפרק עם הבלויני לא הוי אלא אבק רבית בל״ק לאגרא כיון שאינו חייב להעלות שכר מן הדין וכ׳ דכן משמע סוגיות הגמ׳ ולא הכיר שהרמב״ם חולק ע״ז ולולי דמסתפינא אנכי העיר ורך בשנים אמר דבר קדש הייתי אומר הכי דדקדקתי בלשון הרמב״ם שם דברא״ש בפרק ה׳ מה״מ בהלכה א׳ כתב בא״ד בזה״ל כללו של דבר כל הלואה במוספת כל שהוא הר״ז רבית של תורה כו׳ וכן המלוה את חבירו והתנה עמו שידור בחלרו חנם או שהר״ז ממנו בפחות וקלב הטבע שמשמע לו מן השכר עד שיחזיר לו הלואתו כו׳ הר״ז רבית של תורה וה״ה ואח״כ בהלכה ב׳ השמיא מקור הדין דלא יחזור במלרו חנם לא הביא כלל הדין דלא ישכור ממנו בפחות רק כ׳ שם הדין דאף בל״ק לאגרא בדר חנם הוי אבק רבית לפי שלא הגיע מגו ומלין שדירה בפחות לא כתב מלוה והוא דקדוק נכון בראוי׳ לעורר עליו כל מעיין ע״כ נלעג״ד כיון דבאמת מלשון המשני׳ דלא ישכור ממנו בפחות משמע דמיירי בכה׳ קיימא לאגרא וכמה שוכרת בפחות וכ״כ בתוס׳ ר״ה אבל במלשון המשני׳ דלא ישכור בפחות משמע דמיירי [illegible] דהנהו כ׳ הדין דלא ישכור בפחות [illegible] יעו זה מודה [illegible] בכגנה לא הוי ר״ק גם באמת הכא ברבית למלות לבשלמא בשמגע לדור בו בחנם לאמר הלויני ודר בה שייך לומר כסברת הב״י דאף דמעולם ל״ק לאגרא מ״מ שאמר הלויני ודר בה הוי הליט השכיר לו מכשיו ע״כ הוי ר״ק וכ״ז בדר בחנם א״כ אם רק אמריך דהוי כהשכיר לו עתה וע״כ דמשכב אלנו עכ״פ לשכירות וא״כ בע״כ אינה דבר מועט וזה מקן לו לשכר הלואה ע״כ הוי ר״ק משא״כ לענין להשכיר בפחות כיון דמכ״פ משלם לו המלוה איך ידעינן כלל דהוי בפחות אם לא קיימא לאגרא ומעולם לא לקח יותר ואף דבר מועט לא נקח וגם קילה בעינן דיקלון דבר מה ולא דמי לדר בחנם דזה ידעינן עכ״פ דדר בחנם ואי״כ אם רק מחשבי׳ כהשכיר לו והוא הלא בחנם דר ובשכירות הרי עכ״פ דבר מועט לריך לשלם א״כ הוי אבק ר״ק אבל הכא לא ידעי׳ כלל אם שכרו בפחות כיון דמעולם ל״ק לאגרא. מה סברא ישנה ובחזרה וביחוד בדר בחנם הרי מהמלוה נופל מתרולה לגמר ע״כ דבר מועט שוה עכ״פ אלנו משא״כ שכירה בפחות ל״ש בלא קיימא לאגרא דמדירהו בה ליכא רווחי׳ דשוה יותר וע״כ לב״מ דמשמע מלשון הרמב״ם דמיירי בקיימא לאגרא וכתב גבי הדין דמלוה הלוה בה׳ דקולן דבר ברור לרבית וכ״כ מיירי כן בנותן לו דבר ברור בשכר הלואה ע״כ הביא שם גם הדין דלא ישכור בפחות דבקיימא לאגרא שפיר הוי ר״ק גם בשכירו בפחות והב״י דייק דהרמב״ם סבר דהוי ר״ק אף בלא קיימא לאגרא בכהנה בלא מדייק מהלכה ב׳ מלכתב הרמב״ם-מטעם לפי שלא הגיע הוי שם כ׳ בלשנת רק הדין דלא יחזור בחנם ולא הביא הדין דלא ישכור בפחות והלמה מ״ש

הודפסה ברזולוציה מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התוכנה

ואם הלוהו ואחר זמן תבעו חובו ואמר לו הלוה דור בחצרי ד
י"א שאינו אלא אבק רבית וי"א שהוא רבית קצוצה והוא
שיאמר לו כן בשעה שמרויח לו זמן :
הגה וה"ה בכל רבית שלא נעלם ללא קצן מתחילה יש מתוקפם א' לם
כוא אבק רבית או קצינה :
נ חיבא הדרי אבק רבית י"א שאפילו אם לא פירש ערייון
ותובע הלוה שיבואו בו שיעור השכירות לא מגבינן
ליה ה וי"א דמגבינן ליה :
הגה וכשנים אפרוכה בלא עיקר (כול מפרש ברלי"ם והגהו' מ' לאריס
ארצא"ל) מי שקבל מעות בהלוואה ואמר וגם לעמוד עם בנו והמגה
שמו שיתן לו מעות זה בהלואה לא"נ דכוי מתן לו בהלוואה בלא הלוה
משום שלמד עם בנו לא"ה לאסור דהוי ליה כהלויתי ודור בחצרי דלאסור
לאיט לא קיימא לאגרא (במרדכי פרק איזהו נשך ובשם משנת מהרי"ם
ומהרי"ק שרש קי"ט) וה"ה בכל כיוצא בזה מיהו אם טעון במעות
בדרך מסוה ואם ידאה כלים יוכל לסכנם לעצמו ולא ישלם לו מועט
לא"נ דמשלם לו לאח"כ מי שאינו צריך לשום מעות רק לעותם מלוה לאומר
לו בנה לך מרפה זו וכל מה שהוליל על זה עלי לשלם לך וכל זמן שאיני
משלם לך דור בה בשנים מותר והוליל ואין כאן הלואה רק עשה לעותם
המלוה : [נ"י בשם בעל התרומות] :

באירה

מה"ם דרק בדור בשנים בהזמנה כוי ר"ק כמ"ש מתלי"ל. בלא יסכור
בפשוטו אף בהזמנה ולמר הגה"י לא הוי אלא אבק רבית והגה"ה. לא
הכיא שם דין זה ולא"כ מוכח שיטב דהרי הש"ע הביא דשכ"ש הכה
שפיר שם ה"ם הרמב"ם שכ' א' דהוקם בכלל העגור' למר מיירי
עמכוין השם כתב הרמב"ם גם הדין
דלא שכור בפשוט ולא"כ נוס נגי
שכירה בפשוט גם הרמב"ם מודה
בלמנת דהמלך שאינה מגוף' לגבי אף
בהזמנה לא הוי אלא אבק רבית הנ"ם
הרמב"ם כה' ב' הטעם לפי שלא
הזמינה אלא משום דמיירי שם מלל
במנים לבד ולקרא מגם דלוי' מילא
הכיא שם הדין דלא שכור בפשוט ע"כ
דבל"ק לאגרא מיתם דלא הוי ר"ק
בהשכיר בפשוט ומ"כ דהמלכה א'
מיירי דוקלא גם הרמב"ם במלך
העגור' לגבי ומדוקדק מלוד לשון
הרמב"ם דאל"כ קשה כיון דלהרמב"ם
בהזמנה אף בל"ק לאגרא הוי ר"ק א"כ
מוכח בהלכה ב' דמיירי עדין א"ל בלא
הזמנה להשמיעין דאף בל"ק לאגרא
הוי א"ל והכריתא דמיירי בהזמנה עדין
ר"ק לא להשמיעין דאם כפי' דאף בל"ק
לאגרא הוי רבית קצוצה ומ"כ דהכריתא דכתב גם הדין דלא ישכור
בפשוט בלאם גם הרמב"ם מיירי רק בקיימא' בל"ק לאגרא לא הוי ר"ק
בהשכיר בפשוט ומיהו היטב גם קושי' הלח"מ על השור דלא הביא
פלוגתא הרמב"ם והרמב"ן גם בהלויתי דסבר דהוי ר"ק אף בל"ק
לאגרא והטעם ניחא דהרי השור כתב דעת הרמב"ן בדר בחנם וגם
בשכר במעות ומ"כ רק לענין א"ר בהלויתו שפיר הביא פלוגתא הרמב"ם
והרמב"ן דלהרמב"ם הכר כזה דהוי א"ר לענין א"ר ג"כ חילוק בין
שכרו בפשוט או לר בחנם ולענין איסור א"ר ל"ל נפ"מ דהוי כהשכיר
לו ממנה דהרי לא הכלה מ"מ א"כ לענין ר"ק בהלויתי כיון דבשכרו בפשוט
גם הרמב"ם מודה דלא הוי רק אבק רבית מ"כ לא הביא פלוגתא
ומ"ה לא הביא גם כה"ג דעת הרמב"ם לענין הלויתי כיון דלכן
מלמדין דכפניסם הדין שוה דלא הוי רק א"ר והר"ק היטב כי הוא
דבר פשוט לחילוק בדעת הרמב"ם ז"ל דרק בדר בחנם אף בל"ק לאגרא
בהזמנה הוי ר"ק אבל מכל מקום בפשוט לא הוי ר"ק אא"כ בקיימא
לאגרא :

ד י"א שאינו אלא. א"ר ראיתי בס' שער המשפט שהקשה מכך כלשון
הרב ספרא בב"מ דף ס"ב דכל שבדיניהן מוציאין מלוה במלוה
בדינינו מחזירין מעלוה ללוה ופריך עלה מסלכ"ס והשכנתא ומשני
איכא בשורש פקחן וחזיני אמי לידי' והרי אכתי קשה בקצן לו רבית
אחר הלואה כשהרויח לו הזמן דכדיניהם מוציאין מלוה ללוה. ובדינינו
אין מחזירין מעלוה ללוה ע"ש ולדעתי נק"מ דהכי זה ש' הרמב"ם
הוא דאיתא א"ר והרמב"ם לשיטתו דבוכר דאף כלא עדיין לא
הגיע לו הלוה חובו אין יכול לגבותו אא"כ שהוי דידה והוא כדעת הרי"ף
דמדעה ולא למשכנתא דאמרינן בי' סלוקי בלי זוזי אפוקי מיניה הוא
והרי הגמ' מקשה בלאמת שם ממשכנתא ומשני איכא במורם דכיון אתי
לידי' והיינו כפרש"י שם דהגוף כבר כן וה"נ סברי מכיון דהמנה
נדור במלוה בעל כרחותא הזמן כבר דעל לוהו זמן מכור לו לדור בו
אך לפ"מ שכתבתי למעלה בשי' קס"ד דמלשון רש"י שם דפי' דכל זמן
שלא פרע לו מעותיו הבית מכור לו עד זמן שפסקו ביניהם שיכול
לפדותה משמע דוקא באין יכול לפדות עד זמן מוגבל כגון בסורא דלא
מסלקי לו הוי כמו ובית א"כ בלא דהמנה רק לדור בו במשכנתא שיפרע
מעותיו ולאימת שירצה לפרוע יכול להוציאו מביתו א"כ שוב לא הוי הכא
כוזיני ולריך לומר דהרמב"ם לא סבר כפרש"י הנ"ל ומיושב בזה
מה דקשה להאחרונים מסיכן דייק הטור דרש"י לא סבר כשי' הרמב"ם
ולא מחלק בין קצן בשעת הלואה או לאח"כ דמסוגי' דייק ליכא ראי'
מקפי' ומשני' בקצן בשעת הלואה או לאח"כ דהכי מיירי רק לענין א"ר
בל"ק לאגרא ובעת דיקא דגם פרש"י הנ"ל מדייק דכיון דלא מקשה
לוסוף רק במקום דלא יכול לסלקו והוא אם נימא דרש"י ג"כ מחלק בין
קצן בשעת הלואה או לאח"כ הלא יקשה מזה על כלל רב ספרא והשכנתא
בקצן רבית כשהרויח לו הזמן דכדיניהם מוציאין ובדינינו אין מחזירין
ומי"שנ' דהזוכה אתי לידי' ל"ש לרש"י כיון דלאימת שירצה לפרוע יכול
להוציאו מביתו כיון דלאו בסורא משכנתא הוא אלא רק במורם רבית
וע"כ דסבר רש"י דבשעת ליכא חילוק וה"ה בלאמת מחזירין דהוי
רבית קצוצה ודו"ק :

ה וי"א דמגבינן לי' וכן דעת רבינו אפרים דכתב דע"כ לא קאמר
רב אשי בב"מ דף ס"ה דבא"ר בשכר המלוה משכנתא שיעור זוזי

לא מסלקינן ליה בלא זוזי רק במשכנתא דפ' בני' ליה דבגוף שלו
מקושיה דליתי ליה זוזי ליה ל' מדינא לסלוקי בלא זוזי וא"כ אפ' סלוקי
מכממכסן ממוך מדינא כוי כלפוקי מיניה דבלשון ע"ר לא יכ' לי'
שמא"כ גבי שלוה דהוי דלא נכנס לשום בשורש משכנתא ומי שמי לא
לסלוקי למלה מקמי' עליתי ליה זוזי
ליה ליה מדינא לסנוקי הלכך לא הוי
לאפוקי מיניה ומסלקינן ליה בלא זוזי
ואי אכל טפי מפקינן מיניה וא הורק
דבריו הקודמים ועיין בדבריו בשל
המאור שהביא דברי רבינו אפרים
וכ' בא"ל כוה"ל דבל"ק ר"ק אלא
במשכנתא גביה ואלא דייר ביה מלוה
מנכסיה א"ל דקאמר אלא כגון בהלואה
סוד בה כו' ורבים כגום כפי' שמבריס
אלא באמת יש בדברי בעה"מ מסורין
דברים כי כן ז"ל קודם פירש א"ל אכל
היכא דלא משכנתא גביה והקדר בה
המלוה מנכסיה א"ל ס"ד ליתן הוא
בס' בעה"מ לשון והנה מה דמסיים
רבינו אפרים הנ"ל דלא נכנס בסורת
משכנתא דאי אכל טפי מפקינן
מיניה תמה מאוד בתוספות מהר"ם
שמן ז"ל וכתב דהר"ן הוא ג"ל
לא מפקינן מיניה דאם לא כן יקשה מיניה דביה דבעמא'
כתב שם בא"ד מסולקה דלאפי' בלא משכנתא גביה אי קדם הוא ואכבייה
ולא סבנא למיכלר ליה לגר ביתא לא מפקינן מיניה ובא"מ שכתב ל"ל
בדרך אחר וכתב בהם"ל נראה דמילי מילי קאמר הס' והשיי' דקאמר
דאי אכל טפי מפקינן מיניה לאו מטעם רבית הוא אלא מדינא בתורת
מחילה ומטעמא דיתבי דאי בלא הלוהו מייב ליה בשלומי ונהי דאי
ל"ש אלא בהלוהו ודר מעלמו ולא אמר לו כלום לדור אבל
באמר לו שלוה אחר הלואה דור בחנם באמת אי אכל טפי לא מפקינן
דהוי א"ר ואין מוליאין עכ"ל וכל מעיין ירא' שהדברים מוקשין
לומר כן בסוגיית ר"מ ז"ל ע"כ הגני מען ולומר שלפענ"ד שהגה
נראה לומר דבאמת ל"ל אי אכיל טפי מפקינן מיניה וכלשון המזוקן
דבריו כל הראשונים ז"ל גם באמת מטעם רבית ומכ"ש לינקו דבריו
מאוד דהכי רב אשי קאמר בהכיא בדף ס"ז בהמא דאפרים אי אכיל
טפי לא מפקינן מיניה אכיל שיעור זוזי כמי לא מסלקינן ליה בלא זוזי
וא"כ נראה דהכ"ז הלי ולא מחלקינן בין מה שאכל יותר ממעותיו כמו
דלא מפקינן לשלם מכיסו כ"כ לא מסלקין אותו ממקומו ונמשכה פ"ב
הכא למשכך כיון דסבר דהכא יוכל לסלקו בלי זוזי ממילא ע"כ גם אי
אכל טפי מפקינן דאי היה הברה לחלק אזיל רלויים רב אשי מאכיל
טפי ח"פ ומה שהשה מהר"מ שמן מדברים נופלא דמקדם הוא ואכבייה
כתב בעלמא דלא מפקינן מיניה והיינו דא"כ קיילן בלא כבר מתו
המעות ואם יד המלוה לא מפקינן וה"ה באכל טפי ממעותו דלא מפקינן
לשלם מכיסו הכני לומר הברה בחורה נחלק דבשלמא התם נגד אי
פרע לו כבר הלוה חובו מרלונו הטוב ולא נייכה לו א"כ שמלו הוי
כמחילת הרבית מדעתו ורק בשעה שמשלם לו חובו ולא נייכה לו או
הוי כמחילת הרבית ושפיר אמ"כ לא יכול להוציא ממנו כדין א"ר דאינך
יו"ב משא"כ ככה"ג דאכל המלוה טפי הרי לאחר שנכנס לשדה שוב
ממילא אכל המלוה בלי נטילת רשות מהלוה אחר שסבר היה ביתו אז
בשדה ע"כ יש לומר דהוי כגזל בע"כ וע"כ מפקינן כל מה שאכל עוד
י"ל דהוי מחילה בטעות דלא ידע הלוה שיוכל לסלקו מהשדה ע"כ לא
מחו וממילא אכל וכיון דדרך הלואה היה שפיר לא הוי מחילה כמו
דאמרינן בב"מ דף ס"ז ע"ב הקם הלואה הכא וכתי ס' ע"ש אולם
אמרתי להסביר החילוק מלוה גם לענין אכל טפי יהיה חילוק בין הכא
למשכנתא דלכאורה עדיין אינו מובן דגם לסברת רבינו אפרים אכתי
מאי חילוק בין הכא למשכנתא לענין שיוליא ממנו מכיסו מה שאכל טפי
ע"כ ל"ל דהכ"ז אלי דינן דאמרינן הכא בהלוהו ודר דכיון דלא ירד
לתוכו בתורת משכנתא ויכול לסלקו בלי זוזי ע"כ יכול לכנוס ממונו מה
שאכל ולא הוי כלפוקי מיניה ממילא גם מה שאכל טפי מפקינן ומשני
הכא אף כשאמר לו הלוה לדור בו על"ז לא הוי אלא כגון לו הרבית
ללחשבי' אשר מדעתו נתן דהרי מכיון דעוד סברי דיוכל לסלקו מבית
דליכא משכבן ויכול להלקו אח"כ בלי זוזי ומה"ט ג"כ יכול לגבות
אכילתו ממנו דכיון דאף בלי מיני יכול לסלקו בלי זוזי דליכא משכבן
ולא הוי אפוקי מיניה א"כ ממילא באמירה שהכניסו לדירה לא הוי
עדיין כנתן כ"ז שלא רלינו שמחויל לו חובו בלי ניכוי ומטעמא שוב מה
שאכל או דר אח"כ ממילא זאת שוב לא הוי כאילו ס' מדעת הלוה
דהוי מעלמו דר אח"כ ממילא מכח אמירתו למעיקרא והלאמת
אמירתו לא הוי עדיין כנתן על כן דבלא הלוה אח"כ ומכה לו מחובו
באמת גם מפקינן מה דאכל טפי מכיון דזה לא נתן לו הלוה מעלמו
והיה

וסי' שאלו מתעמו ילויים היו מיתעמו לאמירתו אלא הוי עדיין כנטילה כיון דאפ"ה יוכל לסלקו בלתי אחר וכדיתא אח"כ הרי מגילה דר מכאו"ה בירד לפנים בשורש מסכנתא לא מיבעיא בשאלה דלא מסלקי ואפי' בשאלה דמסלקי כיון דמשהסכן אלא וכל זמן שלא יוכל לו מעותיו שלא כענה דיוסי' משהסכן אלא ויאכל הפירות ומשהסכן לא יוכל לסלק בלי אחר (ומס"ע לא יוכל גם לכתוב משכון) · תנוקי שהוא משהסכן אלא וא"כ שוב כשאם לסיים שמשכנתא מלו הוי כנותן כל פירות והרי לא נתן כשלמא ראשו ונרלוה שטוב שכירתו לנדירהו וא"כ שוב כשאם מסיים הרבית הי' מיתעמו ע"ב אלא מפקיעין כדין א"ל דאיתו יו"ב דשאר ישלא א"כ הוי כנתן אלו במעם ממעלות בידים סכירתו מיתעמו לשיתו וה סברה נפלאה למבין ובזה אמרתי ליישב דברי רש"י בב"מ דף ס"ו ע"א בשם הלוה הכא ודיני דפי' שם דמאי כרבים שמחולה משאולה בא לו וכו"ק דמי ואין א"ר בדבר הלוה אלא בדבר מכר כגון שהרבה בפירות דמעמי' ע"ש והמה הפנ"י דבריו מוסרות וא"ז דאין דכתב דאין אבק רבים בהלואה א"כ לשה בתב דמאי כרבים וכו"ק דמי הרי ר"ק לגמרי הוא ועיי"ש מה שתי' דבלמת לאו ר"ק הוא כיון שאין בהשפה יוצאה שמא לא יעשה פירות אלא דמכוונת לרש"י דמכירה ילאלה א"ב ולא דמי לא"ר דאינו יוצאה דהשם דרך מכירה מכאל"ך דלדרך הלוה הוא יוצאה דדמי לרבית קצוצה עכלה"ס ולפע"ד יש' מיושב היטב בדרך אחר דהרי שם מיירי שהל' ג' שנים הי' בשורש משכנתא והמכה שאם לא יפרע לאחר ג' שנים יהי' שלו ופלאמו מכאי זה במל · ופי' רש"י הוא שם דרק מה שאכל בשלוה בתוך ג' לא מפקיעין ואמאי לא יהיה בלתם בתוך ג' כיון דעד אז הי' בידו לאחרון משכנתא לא שב מה שאכל ג' שנים הוי כנתן לו כלוה ואלו לא הכרעת שיטב במשם מסירות ליתן במשכנתא דידע אז דאלו יוסי' יוכל לסלקו והרי לו פרעתו מסר לו ע"כ לא מפקיעין כיון א"ר לאחר ג' שנים הרי על זמן כלו לא מסרו שוסי' הי' בשורש משכנתא רק ממילא משלו אלא דקנה כלוה ושבר דכבר מוחלט אלא כמכוני והשמים הוא דאינו מוחלט אלא דבזה בטל לזכותו וא"כ שוב לא הוי כנתן לו במשלם מיתעמו ע"כ מפקיעין וזה כוונת רש"י ומאי כרבים וכו"ק דמי והיינו דמי לו כדין דר"ק דמפקיעין מיני' וכמ"ש בשם אלו שמשנים לשכל לאחר ג' שנים הי' רק מסוף דשנה ושבר דלא יוכל לסלקו ממשלם אלא ובאמת הי' יוכל לסלקו מכשגה דכבר בטל דיבורו א"ל שוב מרלונו מעלמו נתן לו והוי כלקח בע"כ דיוללה בס בפ"ר ומוקדקין מאד כיום דברי רש"י ואין אבק רבית בדבר הלואה אלא בדבר מכר כגון שהרבה בפירות דמעמי' וכוונתו דבמכרה לא הלוה מעלמו פירות מיתעמו כמו במתני' או אינו יוללה מאליה הכא דבא לו דרך הלוה ובייתי דלאו מעלמו נתן לו מרלונו רק בדרך הלוה בא לו והיינו דהלואה מוכיחה בלופן זה וממילא האי ממת ישו ע"כ מפקיעין והוא דבר קטי' בגוזלי מרומה על הב"י דכתב דינא בשלב"ד הרבית אפרים דאם לא הוריעו הוא לדירה אין כאן סילוק ולכל הפירות והמה הרשב"ד רק כיון להשיב על הרמב"ם במ"ש דהוי א"ר לפי שלא הסכה עמו ומה"ז אמר דלא יוכל לנכות דהוי במחילה היא כתב שם אמר מחילה אלא אם הלוה בעלמו נתן לו אבל מה שהמלוה לוקח מעלמו כמו בבלתו ודר דלא הודיעו הלוה לדירה לא אוכרי אפיסה לסיוי' סילוק · וכ"ע דלהרשב"ד באמר לו סלוה שר בשלחי כיון שהודיעו לדירה הוי אפיסה ואף מנכיין לי' ים כאן סילוק מכאל"כ בר"ש אפי' הודיעו לדירה מנכין כיון שאינו ממשכן בידו ומשמע וכעת ניחא היטב דהיינו קן דכבר הסברתי סברות ויישבתי סוגיית דבלאו משכנתא מנכין הוא מה"ע דכיון דבכל פעם הי' יוכל לסלקו בלי אחר כיון דאינו ממשכן א"כ בזה שהודיעו לדירה לא הוי עדיין כנתן ואם אח"כ ממילא דר בה אי מטום דהלוה לא ידע שיוכל לסלקו שוב הוי כאילו דר בה מעלמו וא"כ לעולם כ"ז דלא נתן לו מכשורש משכנתא לא הוי כהודיעו לדירה כיון דבכל עת יוכל לסלקו · וא"כ אם הרשב"ד כתב דבלא הודיעו לדירה לא הוי סילוק במאי דמנכין ממילא שוכן דס' כר"ש דבלאו ממשכן כיון דמעיל הוי כבר ממילא דכוס שהודיעו לדירה לא הוי עדיין כנתן רשות לאחר כיון דבכל עת יוכל לסלקו ואח"כ הרי דר ממילא דבשעת סגי' מרלונו לא הוי עדיין כנתן כיון דהבירה עדיין בידו לסלקו רק במשכנתא דכיון דאח"כ שוב לא יוכל לסלקו שוב מעת שמסירה הוי כמחילה ואו הי' מיתעמו שהודיעו מעלמו לדירה ונו"ק כי הדברים נאמרים ע"פ שני אופנים :

ושלום בלמת מלוה לא לאמן מה שקשה בגזולי מרומה בכ"ל דברי הב"ח בכ"מ דמיירי בלותן דאמר הלוה לאסור את סלוה

עוד בחלרי דהרי מרמב"ם מעשם לפי שלא הסכה עמו ממעמ דמיירי שלוה אמר לו דור בה ורק מטום דלא התנה בשעת הלואה הוי א"ר וא"כ פשיט' הרשב"ד א"כ ע"כ גם הוא מיירי באמר דר והריס לסירועא כיון דלא ידע בטורש משכנתא לא הוי לסוקי מיני' וכהסכמת אפריס ודא"ע :

קסו באיזה אופן מותר להלות מעות בהתנאי שיתעסק בו לריוח: ובו סעיף אחד :

א מלוה אדם לחבירו מנה על תנאי שיתעסק בו לריוח והמלוה עד שיהא ב' מנים ויהיה באחריות הלוה עד אותו זמן ולכשיהא ב' מנים יחזרו שני המנים למלוה והמשם ואילך יהיה כל הריוח ללוה ובלבד שיתן שכר עמלו עד שיהיו שני מנים **א** ואם התנה עמו מתחילה אפי' בכל שהוא שהתנה לתת לו בשכר עמלו סגי :

הגה וה"ה דיכול שמשוה לו מחילה לצורך הלוה וא"צ ליתן לו לצורך המלוה ומתן לו :[נ"י]

באר הגולה

א ולם התנה עמו מתחלה אפי' בכל שהוא · רלימי בספר חוות דעת שהמה הרי לאן דהעיסקא מותר בכבר, מטעם הוא משום שחלק מחלה וספקתו מעורב ותוהק בהלו אבל סכירה יפה ואמרינן נבל לגמרא בכל לתוריו אבל והאי להבור לומר אלך מה ע"ש שהסי' הנקרא שלי במותו כמו בהטוליו ודל בחלרי דהאי רבית קלולה הי' עיי"ש היטב והנה מה שהמה עליהי רבים קלולה דבריו תמוהין דבלמת הרלוה לי דמיירי בהלוה לא קיימא לתגרא היינו דלא הי' רבים להסביר מלמו בעל שכר עמל ורק המלוה לא יתעסק אם עביד למיתר לישן שכר מירבא כיון דיוכל לסיות דיוסי' בפסד מכיון דלאחריות עליו וכן הלוה מתעסק בשביל הריוח שיוסי' מנוף העסק מה שיוסי' יותר על ר' אך זה קשה דעכ"פ אבק רבית בעי למיסרי כיון דהתנה כמו בחלר דלא"ק לתגרא אף כ"ל גם בזה יש סילוק השם לע"ע נהגה המלוה בבירור במלי שכר בו אבל הכא אלו ירויח בבירור הרי יוכל לבתת דיוסי' נגבי בפסד דאחריות המעות עליו ולעניין שכר עמל הרי לא יתעסק אם עביד למאר ע"כ מותר וה"פ והוה מיושב מה שהליפי בספר שער המשפט להמשה על הפרישה שכתב דמס"כ בנותן שכר עמל כל שהוא הני דבשעוסק אין כאן שכי הלוואה כלל אלא שהוא כמו רביה מוקדמת והמה עלוין שמתנה דלאי הוי כר"ק ומה לי שנותן קודם הלואה או אח"כ וכשנו ניחא שי"ן לא הוי אלא כשבירור מתרבה והא הוא בשאר רבית שנתן לו הריוח לאחר הפרעון וא"כ בבירור נתרבה מתא"כ לאן דיוכל להיות דיוסי' עוד הפסד ומה לנו שמתנה שיתעסק על שיוסי' ריוח ב' מנים ובו"ז הא באחריות המלוה הוא וזה כוונתו כיון דבשעת שעוסק לא הוי עדיין הלוה דרק לאחר שיוסי' שני מנים יהא של הלוה דהריוח יהיה ללוה ע"כ הוי כרבית מוקדמת (וגם שם נ"כ לא יתעסק אם בבירור נתרבה דעדיין לא המזיר לו המעות דמוזן עליו אף קודם שהלוהו) ויושב בזה דברי הס"ז דהשיג על הסמ"ע עיי"ש על טיכא שמתנה עמו שיוסי' באחריות המלוה עד שיוסי' ב' מנים וכתב השם דעת הסמ"ע דמיירי שקורא לכך דהכא קלילה והרי בהס"ז מבואר דשקיל בקולן עמו שיתן לו כ"ל כין יוסי' ריוח כין לא יוסי' דהוי ר"ק רק שהסכים הוא משום קבלת המלוה אחריות על עלמו או לא מהני מלוי שלא יוסיף לאמן על ההפסד אבל הכא שאינו קולן ליתן ב' מנים רק כשיוסי' ריוח יקם או מהני מלוי · וכעת ניחא להס"ז מיירי בכה"ג דהכא דשכר עמלו מוזן לו רק כל שהוא ע"כ כהתנה שלא יהיה לאמן הלוה על ההפסד שוב וזה נופל הוי קלילה כיינו במלוי שמזמן לו רק שכר כל שהוא והוי כמכיר א"ע בפחות ולא כמו שלמד המחבר דטעם דסוגיא דקולן ליתן לו ריוח · דעיקר ההיתר הכא כיון דלאחריות עליו אבל בהכ"נ הוי כאין אחריות עליו ועכ"פ איסור א"ר איכא לכ"ע ממוך שקולן בשכר עמל כל שהוא ומלוי שקרי קלילה הוא ע"מ שקולן ליתן שכר עמל כ"ש וא"כ עכ"פ א"ר הוי :

והנה ראיתי בספר שער המשפט הנ"ל דהמה נ"כ אמאי הרין דרבית מוקדמת דכתב הסמ"ע ברי"ש א"כ דבאו נריכים מוקדמת ומאוחרת אינן אלא בדיינים היינו כגון שפסק עמו לתת לו הרבית קודם הלוואה להשיגה ממנו או רבית מאוחרת שהבטיחו לו לתת לו כך וכך לאחר שיפרעו מהכו או לאחר שפרעו שלח לו מתנה למען הכתב שהשיב עמו כל אלו אין מוציאין אותו בדיינים להחזיר מא"ז עכ"ל והמה ע"ז עולה דהכה"ג דהמתנה ופסק עמו כפירות ע"מ שלוהו ולאי הוי רבית קלולה ומאי סילוק בין נותן לו קודם או לאח"ז והכי כתבתי מזה ממיין בהגי' ק"ס ומה שנלפנ"ל כמה דבלמת הרי רב כפרא אמר הלא בב"מ כל שבדייניהם מוציאין מלוה למלוה בדיינינו מחזירין מהמלוה ללוה ומפרש הגמ' והוי רבית קלולה וכל שבדיניהם אין מוציאין מלוה למלוה בדינינו אין מחזירין מהמלוה ללוה ומפרש הגמ' זהו רבית מוקדמת ומאוחרת ומעתה נחזי ברבים מוקדמות אף בלופן שהתנה כפירוש לתת לו קודם הלואה מכ"ו נ"כ בדיניהן לא יוכל להוליא מלוה למלוה דהרי רק אמר כשילוה ממנו יתן לו קודם הלואה הנ"ל וא"כ הבריה אבל שהיכם אלל הלוה דלא ירלה ללוות ממנו גם להמלוה אם לא יתן לו מקודם לא ירלה להלוותו · וכ"ש לאחר הלואה לא יוכל להוליא שהלוה בע"כ מכח פסיקה זו דרק הי' תלוי בהמלוה והמתנה רק דיתן לו קודם וא"כ לא הי' לו להמלוה בלי נתינתו קודם וא"כ דמסילא בלי נתינת מרבית דרק בו תלוי שאי דקיק לי' להלוות בלתי נתינתו מרבית קודם ומה י"ל להוליא וא"כ שוב ממילא גם בדיננו אין מחזירין מהמלוה